

Anton de Kom Universiteit van Suriname

Bibliotheek

Universiteitscomplex, Leysweg 86, Paramaribo, Suriname, Postbus 9212
Telefoon (597)464547, Fax (597)434211, E-mail: adekbib@uvs.edu

APPROVAL

NAAM: *Komse Simone*.....

verleent aan de AdeKUS kosteloos de niet-exclusieve toestemming om haar/~~zijn~~ afstudeerscriptie via de catalogus full-text beschikbaar te stellen aan gebruikers binnen en buiten de AdeKUS.

Plaats en datum, *29.11.2018 - Par'bo - Suriname*.....

Handtekening..... *Komse*.....

ANTON DE KOM UNIVERSITEIT VAN SURINAME
Faculteit der Maatschappijwetenschappen
Studierichting Rechten

**DE BEVOEGDHEID VAN DE FRANSE GENDARMERIE OM TOT OP
SURINAAMSE BODEM VERDACHTEN OP TE SPOREN**

Thesis ter verkrijging van de graad Bachelor of Laws (LLB)

Komse, Simone A.
Begeleider : mr. J. Kasdipowidjojo

Paramaribo, juni 2015

Voorwoord

In het kader van de afronding van mijn Bachelorstudie Rechten aan de Anton De Kom Universiteit van Suriname, heb ik een onderzoek gedaan dat heeft geresulteerd in het schrijven van mijn afstudeerthesis getiteld: ‘ De bevoegdheid van de Franse gendarmerie om tot op Surinaamse bodem verdachten op te sporen’. De reden waarom ik heb gekozen voor dit onderwerp is dat het de laatste jaren veel voorkomt dat verdachten zich schuldig maken aan grensoverschrijdende criminaliteit.

Middels dit onderzoek heb ik getracht om na te gaan in hoeverre de Franse Gendarmerie bevoegd is verdachten op te sporen indien zij het feit op heterdaad hebben betrapt. De samenstelling van deze scriptie is het resultaat geweest van literatuurstudie, interviews met politiefunctionarissen en ex- minister van Justitie en Politie.

Ik dank de Here Jezus voor de kracht en doorzetting om onder moeilijke omstandigheden deze thesis te schrijven. Tevens dank aan mr. Kasdipowidjojo, J. voor zijn bereidheid als mijn begeleider op te treden, zijn onophoudelijk geduld en welgemeende attentie. Moge God hem rijkelijk zegenen. Ook zeg ik dank aan mevr. Headly in de hoedanigheid van mellezer. Voorts wil ik graag mijn andere leermeester, mr. Deel bedanken. De discussies die ik met hem had naar aanleiding van mijn scriptie zijn van groot belang geweest. Een bijzondere dank gaat uit naar mijn broer en zussen en niet te vergeten mijn peettante, voor hun bijdrage op welke manier dan ook. Tenslotte gaat een onuitsprekelijke dank uit naar mijn ouders voor heel veel dingen.

Paramaribo, mei 2015

S. Komse

Lijst van gebruikte afkortingen

ag	-	advocaat-generaal
BIRS	-	Bureau Internationale Rechtshulp
BOT	-	Bijzonder Onderzoeksteam
BUV	-	Benelux Verdrag inzake uitlevering en wederzijdse rechtshulp
DIRSIB	-	Directie Bureau Internationale Rechtshulp in strafzaken en Internationale Betrekkingen
EVRM	-	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
gvo	-	gerechtelijk vooronderzoek
GW	-	Grondwet van Suriname
HR	-	Hoge Raad der Nederlanden
ICJ	-	International Court of Justice
ICTY	-	International Criminal Tribunal of the former Yugoslavia
KPS	-	Korps Politie Suriname
NAVO	-	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
NJ	-	Nederlandse Jurisprudentie
OM	-	openbaar ministerie
pg	-	procureur-generaal
Rb	-	Rechtbank
rc	-	rechtercommissaris in strafzaken
Sv	-	Strafvordering
Trb	-	Tractatenblad
UW	-	Uitleveringswet
VN	-	Verenigde Naties

Inhoudsopgave

pagina

Voorwoord

Lijst van afkortingen

Inleiding

1

1. Beginselen van rechtsmacht in het internationaal strafrecht 3

1.1	Rechtsmacht gedefinieerd	3
1.2	De beginselen van strafrechtelijke rechtsmacht	4
1.2.1	Het territorialiteitsbeginsel	5
1.2.2	Het nationaliteitsbeginsel	6
1.2.3	Het beschermingsbeginsel	7
1.2.4	Het universaliteitsbeginsel	8
1.2.5	Conflicterende rechtsmacht	10
1.2.6	Extraterritoriale rechtsmacht	11
1.3	Rechtshulp in het internationaal strafrecht	14
1.3.1	Grote rechtshulp	14
1.3.2	Kleine rechtshulp	15

2. Een uiteenzetting van de intentie-verklaring tussen de Republiek Suriname en de Republiek Frankrijk inzake samenwerking tussen de beide politiediensten van beide landen aan weerszijden van de grens tussen Suriname en Frans-Guyana 17

2.1	Algemeen	17
2.2	De procedure bij uitlevering	19
2.2.1	Rogatoire commissies	23

2.3 Een analyse van het vonnis ‘De onrechtmatige uitlevering van de Guyanees Sherwin Clarke gewezen door de Surinaamse rechter met mogelijke aspecten van strafrechtsmacht 26

2.3.1	De onrechtmatige uitlevering van Sherwin Clarke	26
	De tenlastelegging	26
	Het verweer van de raadsman	26
	De eis van de officier van justitie	27
	De beslissing van de rechter	27
	Eigen analyse	28

Conclusies en aanbevelingen

Lijst van geraadpleegde bronnen
(literatuur, jurisprudentie en interviews)

Inleiding

De afgelopen jaren wordt in de Surinaamse media vaak melding gemaakt van de vormen van grensoverschrijdende criminaliteit die zich in de wereld voordoen. Suriname en haar oosterbuur Frans-Guyana zijn van deze activiteiten van de criminelen niet gespaard gebleven. Er wordt doorgegeven dat verdachten van strafbare feiten uit de omgeving Albina in het district Marowijne vaak uitwijken naar Frans-Guyana. Dit doen ze om uit handen te blijven van de justitie en politie. Het komt ook vaak voor dat criminelen die in Frans-Guyana strafbare feiten plegen naar Suriname vluchten. Het probleem dat hierbij gecreeerd wordt, is hoe deze verdachten op te sporen en aan te houden op het grondgebied waar ze zich bevinden. In artikel 2 lid 1 van het Handvest van de Verenigde Naties is een van de beginselen van de Verenigde Naties (VN), hierna het VN- Handvest, vastgelegd, namelijk 'De Organisatie is gegrond op het beginsel van soevereine gelijkheid van al haar Leden', hetgeen inhoudt dat elke staat op zijn grondgebied met uitsluiting van ieder ander bevoegd is te handelen overeenkomstig zijn eigen rechtsorde. Op grond van dit beginsel kan dus geconcludeerd worden dat het de Fransen dus moeilijk zou zijn tot op Surinaamse grondgebied voortvluchtige criminelen op te sporen en eventueel aan te houden. Dit probleem is tot op heden manifest aan de grens tussen Suriname en Frankrijk (Frans-Guyana).

Ervan uitgaande dat er wordt gekeken naar mogelijkheden om dit probleem enigszins het hoofd te bieden, is door de toenmalige ministers van Justitie en Politie van Suriname(dhr. Chandrika Santhoki) en van Binnenlandse Zaken en Ruimtelijke Ordening van Frankrijk(dhr. Nicolas Sarkozy) in het jaar 2006 een overeenkomst getekend inzake samenwerking tussen de politiekorpsen van beide landen aan weerszijden van de grens tussen Suriname en Frans-Guyana (Frankrijk). Het doel van deze overeenkomst was om de criminaliteit aan weerszijden van de grens te bestrijden.

Uit gesprekken met onder andere assembleeleden en de toenmalige minister van Justitie en Politie, Dhr. Chandrika Santhoki (initiatiefnemer van deze voor-overeenkomst) is naar voren gekomen dat het Surinaamse parlement de afspraak nooit heeft ondersteund.

Centraal in deze thesis staat de volgende vraagstelling

'Is de Franse gendarmerie bevoegd verdachten op te sporen tot in Suriname, indien zij het strafbare feit op heterdaad heeft betrappt?'

Naast de centrale vraag zullen ook enkele deelvragen worden onderzocht. Deze zijn:

- Op welke gronden mogen Staten rechtsmacht uitoefenen in het internationaal strafrecht?
- Bieden de bestaande rechtsmachtsvoorzieningen genoeg mogelijkheden om in gevallen zoals die waar het hier om te doen is in deze thesis adequaat aan te pakken?
- Wat is de aanleiding geweest voor het sluiten van deze overeenkomst tussen Republiek Suriname en Frankrijk?
-

Wanneer is er nu sprake van heterdaad?

Volgens artikel 44 lid 1 van het Wetboek van strafvordering is in geval van ontdekking op heterdaad van enig strafbaar feit een ieder bevoegd de verdachte aan te houden.

Ontdekking op heterdaad vindt plaats wanneer het strafbaar feit wordt ontdekt terwijl het begaan wordt of ter stond nadat het begaan is. Daaraan is ook toegevoegd dat het geval op heterdaad niet

langer aanwezig wordt geacht, dan kort na het feit van ontdekking. De memorie van toelichting spreekt over de verse toestand waarin het feit ontdekt is; dank aan de reconstructie van hetgeen in werkelijkheid heeft plaatsgevonden met veel geringer kans op dwaling geschieden en bestaat voor de toekenning van bijzonder grote bevoegdheden aan de ambtenaren van justitie alle aanleiding¹

Methode van onderzoek

Bij de behandeling van de verschillende hoofdstukken is geput uit verdragen en wetten zoals het Handvest van de VN, de overeenkomst tussen de Republiek Suriname en Frankrijk (Frans-Guyana) inzake samenwerking tussen de politiediensten van beide landen aan weerszijden van de grens tussen Suriname en Frans-Guyana, het Surinaams Wetboek van Strafvordering en de doctrine waaronder werken van Horbach, Lefeber en Ribbelink, Nollkaemper, Strijards, Haentjens, Sjocrona, Orië e.a. en de jurisprudentie.

Opzet van de thesis

De thesis beperkt zich tot de bevoegdheid van de Franse gendarmerie om verdachten op te sporen indien laatstgenoemde het strafbare feit op heterdaad heeft betrapt?

Verder is de thesis opgedeeld in hoofdstukken.

Hoofdstuk 1 handelt over de beginselen van rechtsmacht in het internationaal strafrecht.

In hoofdstuk 2 wordt de overeenkomst, gesloten tussen de Republiek Suriname en Frankrijk (Frans-Guyana) inzake samenwerking tussen de politiediensten van beide landen aan weerszijden van de grens tussen Suriname en Frans-Guyana, besproken.

Hoofdstuk 3 wordt gewijd aan de bespreking van een vonnis gewezen door de Surinaamse rechter waarbij wordt nagegaan in welke mate de rechter bij zijn overwegingen rekening heeft gehouden met de aan de orde zijnde internationaal strafrechtelijke rechtsmachtissues.

De thesis wordt afgesloten met de conclusies en aanbevelingen.

¹ Het Nederlands strafprocesrecht, Mr.G.J.M.Corstens, 6e druk, Kluwer-Deventer, blz 383.

1. Beginselen van rechtsmacht in het internationaal strafrecht

1.1 Rechtsmacht gedefinieerd

Het eerste wat menigeen zich afvraagt bij de bespreking van rechtsmacht is wat jurisdictie inhoudt. Volgens Ammersinghe kan het begrip jurisdictie, ook wel rechtsmacht genoemd, in verschillende contexten worden geplaatst. Het woord komt oorspronkelijk uit het Latijn, van *ius* en *dicere*, en betekent zoveel als recht spreken². Vandaar dat het woord jurisdictie wordt gebruikt om de rechtsmacht van de rechter aan te duiden³. In deze zin betreft rechtsmacht dus de bevoegdheid van de rechter tot het beslechten van geschillen met toepassing van het burgerlijk recht en bestuursrecht en het opleggen van sancties bij schendingen van het strafrecht. Tegelijkertijd vooronderstelt geschillenbeslechting door de rechter dat deze materiële rechtsregels toepast, dat wil zeggen regels opgesteld door de wet- of regelgever. Evenzo voorziet een rechtssysteem normaliter in de handhaving van het recht. Vandaar dat binnen het internationaal recht de term jurisdictie breder gebruikt wordt en ook de bevoegdheid omvat tot het stellen en handhaven van regels.

In bepaalde contexten wordt de term jurisdictie gebruikt om de territoriale reikwijdte aan te geven waarbinnen bevoegdheden kunnen worden uitgeoefend. Indien een hof aangeeft dat een verdachte of verweerder diens jurisdictie niet mag verlaten, wordt bedoeld op het gebied dat bestreken wordt door de rechtsmacht van dat hof⁴. In een andere context heeft het Europees Hof voor de rechten van de mens niet al te lang geleden geoordeeld dat het toepassingsbereik van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens⁵, neergelegd in artikel 1, normaal gesproken slechts personen betreft die zich binnen de territoriale jurisdictie van een verdragspartij bevinden⁶.

De jurisdictie van een staat is beperkt tot de nationale context⁷: een staat bezit nu eenmaal niet de bevoegdheid om regels te stellen die andere staten binden, of om geschillen met andere staten eenzijdig en bindend te beslechten. Dit volgt rechtstreeks uit de soevereiniteit van staten en hun gelijkheid: *par in parem non habet imperium*, hetgeen betekent dat een Staat geen rechtsprekende of handhavende jurisdictie kan uitoefenen jegens andere Staten.

²Amerasinghe, C.F. *Jurisdiction of International Tribunals*, 2003, p. 52 en breder p. 49-68. Hij wordt aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp ...

³Zo bijv. L. van Praag, *Jurisdiction et Droit international public: La juridiction nationale après le droit international coutumier en temps de paix*, 1915, p. 49-50, aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp ...

⁴Malanczuk, P. *Akehurst's Modern Introduction to International Law*, 1997, p. 109, aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp ...

⁵Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en fundamentele vrijheden 1950, *Trb.* 1951, 154 (i.w.tr. 3 september 1953; Nederland 31 augustus 1954), aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp ...

⁶*Banković and Others v. Belgium and 16 Other Contracting States* (dec.), no. 52207/99, *RJD ECHR* 2001-XII, p. 351-359, par. 59-82. Zie ook *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, Advisory Opinion, *ICJ Rep.* 2004, p. 178-180, par. 107-111 www.icj-cij.org/, aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp ...

⁷Zie V. Lowe, 'Jurisdiction', in M.D. Evans (red.), *International Law*, 2003, p. 329, waarbij ook naar de EG wordt verwezen, aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp ...

Nollkaemper geeft aan de rechtsmacht of jurisdictie van een Staat zijn bevoegdheid bepaalt om regels te stellen of te handhaven ten aanzien van personen of gebeurtenissen. Het is de meest tastbare manifestatie van soevereiniteit en biedt een Staat bevoegdheden waarmee hij zijn soevereiniteit inhoud en betekenis kan geven⁸.

Op grond van het voorgaande kan dus gerust worden gesteld dat algemeen is aanvaard de volgende omschrijving van strafrechtsmacht: ‘de bevoegdheid van een Staat om binnen het eigen grondgebied (territoir) regels te stellen (uit te vaardigen), regels te handhaven en die regels te berechten’.

1.2 De beginselen van strafrechtelijke rechtsmacht

Internationaal recht kent een beperkt aantal gronden (ofwel: aanknopingspunten) waaraan Staten hun rechtsmacht kunnen ontlenen. In ieder concreet geval dient te worden vastgesteld of er tussen een Staat en enerzijds en de persoon of gebeurtenis ten aanzien van wie of waarvan hij rechtsmacht wil uitoefenen anderzijds, voldoende aanknopingspunten bestaan die de uitoefening van rechtsmacht rechtvaardigen⁹.

AG Mok schreef in zijn conclusie bij HR 5 november 1999: ‘Het volkenrecht stelt beperkingen aan de jurisdictie van de (belasting)wetgever. Deze laatste beperkingen vindt men doorgaans door een vereiste van verbondenheid of contact te stellen aan de relatie tussen de wetgeving en de daaraan onderworpen persoon’¹⁰.

Hoewel het in deze thesis om de handhaving van regels gaat, moet worden opgemerkt dat in het verleden werd aangenomen dat de wetgevende en de rechtsprekende macht geheel onbeperkt zijn (een opvatting die moet worden verworpen), en dat internationaal recht alleen de handhavende rechtsmacht van Staten zou beperken. Dit laatste vindt steun in de rechtspraak van het Permanent Hof van Internationale Justitie in de *Lotus*-zaak.

In de *Lotus*-zaak ging het om een aanvaring op volle zee tussen het Franse stoomschip de *S.S. Lotus* en het Turkse Kolenschip *Boz-Kourt*, waarbij acht Turkse passagiers en bemanningsleden aan boord van het Turkse schip omkwamen. Nadat het Franse schip een Turkse haven had bereikt, werd de Franse officier die op het moment van de aanvaring toezicht hield, door de Turkse autoriteiten gearresteerd. Frankrijk stelde dat Turkije geen rechtsmacht mocht uitoefenen, omdat de kwestie zich afspeelde op volle en dus buiten nationaal grondgebied, en bracht de kwestie voor het Permanent Hof van Internationale Justitie¹¹. Het Hof overwoog onder meer:

‘Far from laying down a general prohibition to the effect that States may not extend the application of their courts to persons, property and acts outside their

⁸ Nollkaemper, A. *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 110.

⁹ Nollkaemper, A. *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 111.

¹⁰ Conclusie van AG Mok bij HR 5 november 1999, *NJ* 2000, 139, para. 2.3.2.

¹¹ PCIJ, *SS Lotus* (France v. Turkey), Ser. A, No. 10, 1927, p. 35.

*territory, it leaves them in this respect a wide measure of discretion which is only limited in certain cases by prohibitive rules*¹².

In de praktijk blijkt dat Staten wel degelijk de aanvaardbaarheid van rechtsmachtuitoefening afhankelijk maken van aanknopingspunten.

De belangrijkste door het internationaal recht erkende grondslagen van de uitoefening van rechtsmacht zijn *territorialiteit*, *nationaliteit*, *bescherming* en *universaliteit*.

1.2.1 Het territorialiteitsbeginsel

Binnen zijn grondgebied is de rechtsmacht van een Staat in beginsel onbeperkt met uitzondering van ambassades. Dit geldt voor wetgevende, rechtsprekende en handhavende rechtsmacht¹³. Het territorialiteitsbeginsel heeft dan ook te maken met het feit dat een staat criminele jurisdictie heeft terzake van delicten die op zijn grondgebied zijn begaan, waarbij het kan zijn dat de dader onderdaan of vreemdeling is. Deze bevoegdheid vloeit voort uit de territoriale jurisdictie van die staat en is van die jurisdictie ook een voorbeeld. De vraag die hierbij aan de orde is (wanneer het strafbare feit zich eenmaal heeft afgespeeld op het grondgebied van de staat) of het gaat om de plaats van het begin van de strafbare handeling of om de plaats waar de handeling voltooid is.

Bij de beantwoording van deze vragen wordt een aantal voorbeelden meegenomen. Het eerste is het klassieke voorbeeld van het gewerschot dat door de dader wordt afgevuurd vanaf het *grondgebied van staat A* en het slachtoffer dodelijk treft op het *grondgebied van staat B*. Maar ook het voorbeeld van verzenden van een bombrief past in dit kader.

Wanneer staat A in deze twee gevallen jurisdictie claimt, doet hij dit op grond van het subjectieve territorialiteitsbeginsel, terwijl staat B zijn bevoegdheid (jurisdictieclaim) baseert op het objectieve territorialiteitsbeginsel. Vermeldenswaard is dat het internationaal (publiek) recht zich in het algemeen niet tegen deze claims verzet. Beide landen kunnen met betrekking tot hetzelfde vergrijp jurisdictie claimen. Echter is de staat waar de dader zich bevindt in de positie die jurisdictie te effectueren.

De Surinaamse wetgever bijvoorbeeld heeft criminele jurisdictie gevestigd op grond van het territorialiteitsbeginsel en wel ten aanzien van een ieder die zich in Suriname aan enig strafbaar feit schuldig maakt (artikel 2 Wetboek van Strafrecht), maar ook ten aanzien van een ieder die zich aan boord van een Surinaams vaartuig of luchtvaartuig aan een strafbaar feit schuldig maakt (artikel 3 Wetboek van Strafrecht).

Het territorialiteitsbeginsel valt in tweeën uiteen, namelijk het objectieve territorialiteitsbeginsel en subjectieve territorialiteitsbeginsel.

Het zogenoemde objectieve territorialiteitsbeginsel biedt een grondslag voor de uitoefening van rechtsmacht ten aanzien van personen of gebeurtenissen in het buitenland. Op grond van deze versie van het territorialiteitsbeginsel komt een Staat rechtsmacht toe ten aanzien van personen of gebeurtenissen buiten zijn grondgebied, indien die gevolgen sorteren binnen zijn grondgebied. Dit beginsel is van belang voor strafrechtelijke rechtsmacht. Als het gevolg binnen het grondgebied een bestanddeel is van een buiten het grondgebied gepleegd misdrijf, heeft de Staat

¹² PCIJ, *SS Lotus* (France v. Turkey), Ser. A, No. 10, 1927, p. 35.

¹³ Nollkaemper, A. *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 112.

waar het gevolg zich voordoet rechtsmacht¹⁴. Een klassiek voorbeeld is een moord gepleegd in Staat A via een pistoolschot komend vanuit Staat B. In de *Lotus*- zaak eerder aangehaald in deze thesis concludeerde het Permanent Hof van Internationale Justitie:

‘Once it is admitted that the effects of the offence were produced on the Turkish vessel [dat door het Hof gelijk werd gesteld met Turks grondgebied], it becomes impossible to hold that there is a rule of international law which prohibits Turkey from prosecuting Lieutenant Demons because of the fact that the author of the offence was on board the French ship’¹⁵.

Een bijzondere manifestatie van het objectieve territorialiteitsbeginsel is het zogenoemde *‘effectenbeginsel’*. Sommige Staten en ook de Europese Unie, eigenen zich rechtsmacht toe ten aanzien van handelingen in het buitenland die economische effecten sorteren binnen hun grondgebied. Internationaal recht lijkt deze basis van rechtsmacht te erkennen.

1.2.2 Het nationaliteitsbeginsel

De tweede grondslag voor de uitoefening van rechtsmacht is het nationaliteitsbeginsel (ofwel: personaliteitsbeginsel). Op grond van dit beginsel kan een Staat gezag uitoefenen over zijn onderdanen, waar zich die ook bevinden. Uitgangspunt hierbij is dat iedere staat gerechtigd is zijn onderdanen te vervolgen voor strafbare feiten, ook wanneer deze buiten het eigen territorium zijn gepleegd. Opgemerkt wordt dat men in het algemeen dit slechts ten aanzien van als ernstig ervaren vergrijpen zal doen, doch het hoeft daartoe niet beperkt te blijven.

Twee normen kunnen worden onderscheiden: het actieve nationaliteitsbeginsel en het passieve nationaliteitsbeginsel.

Op grond van het actieve nationaliteitsbeginsel heeft een Staat rechtsmacht ten aanzien van alle personen die zijn nationaliteit bezitten. Een Staat kan wetgeving vaststellen en de rechter rechtsmacht verlenen ten aanzien van alle handelingen van onderdanen. Dat geldt niet alleen als zij op zijn grondgebied bevinden, maar ook (en hierin ligt de praktische meerwaarde van het beginsel boven het territorialiteitsbeginsel) als zij zich in het buitenland bevinden.

Bij het claimen van jurisdictie op grond van het actieve nationaliteitsbeginsel bij misdrijven gepleegd in het buitenland dient de staat te rekenen op concurrente jurisdictie van het land waar het vergrijp zich heeft voorgedaan. Het is dan de vraag op welke wijze het probleem van concurrente jurisdictie wordt opgelost. In een paragraaf hierna zal worden uiteengezet welke mogelijke oplossingen er zijn in geval van concurrente jurisdictie. Alvast kan worden gesteld dat het land waar het feit is gepleegd, op basis van het territorialiteitsbeginsel, bevoegd is de dader te vervolgen.

Het passieve nationaliteitsbeginsel verleent Staten rechtsmacht over niet-onderdanen die worden verdacht van het in het buitenland gepleegde handelingen die schade toebrengen aan onderdanen.

¹⁴ Nollkaemper, A. *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, pp. 112 – 113.

¹⁵ PCIJ, *SS Lotus* (France v. Turkey), Ser. A, No. 10, 1927, p. 27.

Een aantal verdragen bepaalt uitdrukkelijk dat Staten voor in die verdragen gedefinieerde misdrijven het passief nationaliteitsbeginsel mogen toepassen. Voorbeelden zijn de VN-verdragen over terroristische bomaanslagen en financiering van terrorisme¹⁶.

Buiten deze verdragscontext wordt het passieve nationaliteitsbeginsel beperkt toegepast. Een reden is dat het passieve nationaliteitsbeginsel voor de verdachte van een misdrijf tot rechtsonzekerheid leidt, aangezien deze van tevoren niet kan weten aan het recht van welke Staat hij wordt onderworpen (dat hangt immers af van de nationaliteit van de persoon die slachtoffer zou zijn van zijn handelingen). Een tweede reden is dat toepassing van het passieve nationaliteitsbeginsel (evenals overigens het actieve nationaliteitsbeginsel) leidt tot overlappende rechtsmachtclaims. De rechtsmacht van de Staat die is gegrond op het passieve nationaliteitsbeginsel zal immers overlappen met de rechtsmacht van de Staat waar de verdachte zich bevindt, die is gegrond op het territorialiteitsbeginsel. Hoewel toepassing van het passieve personaliteitsbeginsel niet in strijd is met algemeen internationaal recht, maken de meeste Staten, mede in het licht van deze bezwaren, er slechts terughoudend gebruik van¹⁷.

Het nationaliteitsbeginsel, zowel in zijn actieve als in zijn passieve vorm, biedt in beginsel alleen een basis voor wetgevende en rechtsprekende rechtsmacht. Een Staat is niet bevoegd in het buitenland handhavend op te treden, bijvoorbeeld door onderdanen te arresteren¹⁸.

1.2.3 Het beschermingsbeginsel

Een derde grondslag van rechtsmacht is het beschermingsbeginsel. Dit biedt een grondslag voor de uitoefening van rechtsmacht ten aanzien van personen of gebeurtenissen buiten het grondgebied van een Staat, indien deze handelingen vitale belangen van de Staat kunnen raken eren¹⁹. Horbach, Lefeber en Ribbelink verwijzen in dit verband allereerst gedacht naar de nationale veiligheid van een staat, waarbij bedoeld wordt op misdrijven gericht tegen de publieke organen van de staat als politie en leger, maar ook om instituties als het parlement en de regering. In meer brede zin is het beschermingsbeginsel van toepassing op misdrijven gericht tegen het bestaan en/of de organisatie van de staat²⁰. Als voorbeelden worden genoemd staatsgrepen, spionage²¹, omkoping of corrumpering van (bepaalde) ambtenaren, en terroristische daden. Maar ook misdrijven tegen de financiële en monetaire stabiliteit van een

¹⁶ *Trb.* 2002, 110 (Verdrag inzake bestrijding, financiering van terrorisme) en *Trb.* 2002, 62 (Verdrag inzake bestrijding terroristische bomaanslagen), aangehaald door A. Nollkaemper in *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 115.

¹⁷ *Trb.* 2002, 110 (Verdrag inzake bestrijding, financiering van terrorisme) en *Trb.* 2002, 62 (Verdrag inzake bestrijding terroristische bomaanslagen), aangehaald door A. Nollkaemper in *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 115.

¹⁸ Nollkaemper, A. *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 115.

¹⁹ Nollkaemper, A. *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 116.

²⁰ Art. 7 Harvard Draft Convention, supra n. 52 (zie ook p. 543-561). Ook J. Combacau & S. Sur, *Droit international public*, 2001, p. 353-354, aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp ...

²¹ Zie Bundesgerichtshof 30 januari 1991, *Espionage Prosecution case*, *ILR* (94) 1994, p. 73 – 77, 82; I. Bantekas & S. Nash, *International Criminal Law*, 2003, p. 154 – 155, aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp ...

staat, waarbij vooral wordt gedacht aan vervalsing van door de staat uitgegeven waardepapieren en nationale bankbiljetten en munten, vervalsing van documenten en fraude gepleegd met het oog op inning van exportgaranties, en dergelijke²².

1.2.4 Het universaliteitsbeginsel

Bij de uiteenzetting van de drie voorgaande rechtsmachtbeginselen is het steeds opgevallen dat er steeds een direct of indirect verband bestaat tussen of het feit en de Staat of tussen de dader en de Staat die rechtsmacht claimt. Dat is echter niet het geval bij de uitoefening van rechtsmacht op basis van universaliteit.

Misdrijven die uitoefening van rechtsmacht op grond van universaliteit rechtvaardigen zijn ten eerste de oudste vorm van een internationaal misdrijf ofwel het klassieke voorbeeld van piraterij op volle zee, maar ook misdrijven als slavenhandel, oorlogsmisdrijven, misdrijven tegen de menselijkheid genocide en marteling. In het geval van piraterij op volle zee is in beginsel de vlaggenstaat bevoegd om rechtsmacht uit te oefenen. Echter, gezien de bedreiging die deze vorm van misdaad vormt voor de totale internationale gemeenschap, is toen een regel ontwikkeld dat met zich heeft meegebracht dat alle Staten de bevoegdheid bezitten strafrechtelijke rechtsmacht te vestigen ten aanzien van piraterij en piratenschepen of piratenvliegtuigen en deze te handhaven op volle zee of in gebieden buiten de jurisdictie van alle Staten²³. Gezaghebbende internationale juristen hebben gepleit en aanvaard dat personen die dit soort ernstige misdrijven (misdrijven als slavenhandel, oorlogsmisdrijven, misdrijven tegen de menselijkheid genocide en marteling) plegen vervolging, berechting en bestraffing zouden ontlopen indien slechts de territoriale staat of staat van nationaliteit van de dader jurisdictie mogen vestigen²⁴. Derhalve het universaliteitsbeginsel als grond voor de uitoefening van rechtsmacht in casu.

Internationaal recht kent aan Staten een beperkte bevoegdheid toe om rechtsmacht uit te oefenen over personen ten aanzien van wie op grond van de eerste drie criteria geen aanknopingsfactor toepasbaar is, maar die fundamentele waarden van de internationale gemeenschap schenden. Deze zogenoemde universele rechtsmacht kent twee vormen: beperkte universele rechtsmacht en zuivere universele rechtsmacht.

De grondslag van beperkte universele rechtsmacht ligt in verdragen die de partijen verplichten rechtsmacht te vestigen voor het geval een verdachte van in die verdragen gespecificeerde misdrijven zich op zijn grondgebied bevindt en de Staat in kwestie hem niet uitlevert aan een andere verdragsstaat waaraan (op grond van territoriale of personele aanknopingsfactor) rechtsmacht toekomt.

²² Zie art. 8 Harvard Draft Convention, en commentaar, *supra* n. 52, p. 561 – 563; art. 9 Verdrag ter bestrijding van valsche munten 1929, *Stb.* 1929, 285 (i.w.tr. 22 februari 1931; Nederland 29 juli 1932); Report from the Commission based on Article 11 of the Council's framework Decision of 29 May 2000 on increasing protection by criminal penalties and other sanctions against counterfeiting in connection with the introduction of the euro, 13 december 2001 http://europa.eu.int/comm/anti_fraud/reports/euro_cf/2001/euro_cf_2001_en.pdf, aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp...

²³ Zie art. 92 lid 1, 101, 103 en 105 UNCLOS, *supra* n. 54; Randall, *supra* n. 128, p. 791 – 798; Scharf, *supra* n. 7, p. 369, aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp ...

²⁴ Scharf, *supra* n. 7, p. 370 – 371; Cassese, *supra* n. 33, p. 285, 287, aangehaald door N. Horbach, R. Lefeber en O. Ribbelink in *Handboek Internationaal Recht*, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007, pp ...

Artikel 8 lid 1 van het Verdrag inzake terroristische bomaanslagen van 1997 bepaalt:

‘De Staat die Partij is en op het grondgebied waarvan de vermoedelijke dader zich bevindt, is (...) indien hij deze persoon niet uitlevert, zonder enige uitzondering en ongeacht of het strafbare feit op zijn grondgebied is gepleegd of niet, verplicht de zaak zonder onnodige vertraging over te dragen aan zijn bevoegde autoriteiten voor vervolging door middel van een procedure overeenkomstig het recht van die Staat’²⁵.

In deze gevallen ontlenen Staten hun rechtsmacht aan het gezamenlijke belang van de verdragspartijen en niet aan territorialiteit, nationaliteit of bescherming. Deze rechtsmacht is echter niet werkelijk universeel. Hij rust op verdragsbasis en geldt alleen tussen verdragspartijen²⁶.

Zuivere universele rechtsmacht is gebaseerd op gewoonterecht en is in beginsel dus wel wereldwijd van toepassing. De internationale rechtsorde erkent dat elke Staat belang heeft bij het voorkomen en bestraffen van ernstige internationale misdrijven. Men kan in dat geval zeggen dat Staten optreden namens de internationale gemeenschap. Deze vorm van universele rechtsmacht bestaat in het bijzonder voor volkerenmoord (‘genocide’), misdrijven tegen de menselijkheid en ernstige oorlogsmisdrijven.

Staten kunnen ook universele rechtsmacht uitoefenen ten aanzien van piraterij op volle zee. Dat is niet zozeer gebaseerd op de ernst van het misdrijf, als wel op het feit dat er in het algemeen geen Staat met territoriale aanknopng bestaat (universele rechtsmacht geldt niet voor ‘piraterij’ onder de rechtsmacht van een kuststaat, bijvoorbeeld in diens territoriale zee – internationaal recht reserveert de term piraterij tot handelingen op volle zee).

Artikel 381 lid 1 Strafrecht voorziet in universele rechtsmacht in geval van piraterij op volle zee. In 2010 werd op deze grondslag een vijftal Somalische piraten, die een aanval hadden uitgevoerd op een schip dat voer onder de vlag van de Nederlandse Antillen, veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf²⁷. Overigens zijn West-Europese Staten terughoudend om dergelijke procedures te initiëren, onder meer vanwege bewijsproblemen, maar ook vanwege de mogelijkheid dat van piraterij verdachte personen, eenmaal hier beland, asiel zouden aanvragen. Mede om deze reden is gepoogd de berechting van piraten voor de kust van Somalie over te laten aan Kenia²⁸ en heeft de VN- Veiligheidsraad zich gericht op de instelling van een speciale (door de internationale gemeenschap gesteunde) tribunalen in Somalie²⁹.

Het universaliteitsbeginsel, in het bijzonder in zijn zuiverste vorm, wijkt af van het eigenlijke doel van de rechtsmachtregel: het voorkomen en reguleren van conflicterende rechtsmachtclaims en daarmee het afbakenen van gezagssferen. Het deelt rechtsmacht immers toe aan alle Staten en

²⁵ *Trb.* 1998, 84, aangehaald door A. Nollkaemper in *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 116.

²⁶ Nollkaemper, A. *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 117.

²⁷ RB. Rotterdam 17 juni 2010, LJN BMB8116, aangehaald door A. Nollkaemper in *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 117.

²⁸ Briefwisseling tussen de EU en Kenia, 6 maart 2009, 48 ILM 747 (2009), aangehaald door A. Nollkaemper in *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 118.

²⁹ S/Res/1918 (2010).

kan derhalve leiden tot conflicterende aanspraken. Mede om deze reden beperken veel Staten de bevoegdheid tot het uitoefenen van universele rechtsmacht tot gevallen waarin de verdachte aanwezig is op het grondgebied van de Staat. Universele rechtsmacht wordt dan in een meer indirecte zin alsnog afhankelijk gemaakt van territoriale aanknopng.

Ook Nederlands recht kiest deze benadering. De Wet internationale misdrijven maakt de Nederlandse strafwet van toepassing op een ieder die zich buiten Nederland schuldig maakt aan een van de in deze wet omschreven misdrijven, wanneer de verdachte zich in Nederland bevindt (artikel 2 lid 1 sub a); dit wordt wel aangeduid als secundaire universele rechtsmacht.

In een gezamenlijke Separate Opinion oordeelden drie rechters van het Internationaal Gerechtshof in de *Arrest Warrant*- zaak van 11 april 2000 dat internationaal recht het Staten niet verbiedt om een arrestatiebevel uit te vaardigen ten einde de aanwezigheid van de verdachte in de Staat te bewerkstelligen, maar deze opinie werd niet door het Hof overgenomen³⁰.

In de praktijk is zuivere universele rechtsmacht tot nu toe van beperkt belang. Hoewel het beginsel is toegepast in enkele spraakmakende zaken (*Eichmann* en *Pinochet*), zijn er slechts weinig voorbeelden van berechting en veroordeling op grond van het universaliteitsbeginsel. Hiermee hangt samen dat bij vervolging van verdachten van in het buitenland gepleegde misdrijven aanzienlijke bewijsproblemen kunnen optreden. Mede om deze reden is het Internationaal Strafhof opgericht.

In Nederland zijn er tot dusver slechts enkele voorbeelden van een geslaagde vervolging. In januari 2007 veroordeelde het Gerechtshof Amsterdam enkele verdachten uit Afghanistan die zich ten tijde van het door de Sovjets gesteunde communistische bewind in de jaren tachtig van de vorige eeuw schuldig hadden gemaakt aan foltering en oorlogsmisdrijven. De verdachten waren inmiddels naar Nederland gevlucht en werden op grond van het universaliteitsbeginsel vervolgd. De Hoge Raad verwierp het cassatieberoep en merkte op: 'Het oorlogsmisdrijf marteling werkt op ruime schaal, wereldwijd, verontwaardiging en verontrusting; ook schokt deze de internationale rechtsorde. Het raakt bovendien de Nederlandse rechtsorde, omdat de verdachte door zijn vlucht naar Nederland deel is gaan uitmaken van de Nederlandse samenleving³¹.

1.2.5 Conflicterende rechtsmacht

Uit de hiervoren behandelde beginselen van strafrechtsmacht volgt dat internationaal recht problemen met betrekking tot rechtsmachtconflicten beoogt te voorkomen. Desondanks moet het uitgangspunt zijn dat tussen twee of meer Staten rechtsmachtconflicten ontstaan en dat overlappende claims niet kunnen worden voorkomen. Op grond van objectieve territorialiteit, nationaliteit, bescherming en universaliteit kunnen Staten immers (extraterritoriale) rechtsmacht uitoefenen ten aanzien van personen of gebeurtenissen die zich onder de territoriale rechtsmacht van een andere Staat bevinden. Afgezien van handhavende rechtsmacht is extraterritoriale

³⁰ Joint Separate Opinion van Judges Higgins, Koopmans en Buergenthal bij ICJ, *Belgium Arrest Warrant (Congo v. Belgium)*, ICJ Reports 2002, para. 58.

³¹ HR 8 juli 2008, LJN BC7421. Zie ook B. Swart, 'Strafrechtelijke vervolging van verdachten van ernstige mensenrechtenschendingen in Nederland', *Nieuwsbrief Asiel- en Vluchtelingenrecht*, December 2008, p. 418, aangehaald door A. Nollkaemper in *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 119.

rechtsmacht niet zonder meer verboden. Het gevolg is dat er een conflict kan ontstaan tussen de uitoefening van extraterritoriale rechtsmacht door een Staat en de uitoefening van territoriale rechtsmacht door de andere Staat³². Dit conflict kan zijn oorsprong vinden in het de globalisering van activiteiten

Conflicten tussen rechtsmachtclaims worden in enkele gevallen opgelost via verdragen. Zo bepaalt het NAVO- statusverdrag (dat de rechtspositie van krijgsmachten regelt die zich op het grondgebied van een andere verdragspartij bevinden) in artikel VII lid 3 dat in gevallen van samenloop van rechtsmacht de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst voorrang hebben bij de uitoefening van rechtsmacht over een lid van hun krijgsmacht³³.

In het belastingrecht worden conflicten tussen de Staat van nationaliteit en de territoriale Staat vaak opgelost door bilaterale belastingverdragen die voorkomen dat een persoon dubbele belasting (zowel aan de Staat met territoriale als aan de Staat met personele aanknopingspunten) zou moeten betalen. Nederland heeft tientallen van dergelijke verdragen gesloten.

Indien geen verdragen van toepassing zijn, worden conflicten beheerst door algemeen internationaal recht. Dit kent echter geen duidelijke regels voor de oplossing van overlappende claims. Indien een geschil wordt voorgelegd aan een rechter van een van de betrokken Staten, zal deze moeten beoordelen of hij rechtsmacht heeft. Internationaal recht dwingt hem niet te beoordelen of een andere Staat sterkere aanknopingspunten heeft en, indien dat het geval is, zijn rechtsmacht op te geven. Wel bestaan er goede gronden om aan het territorialiteitsbeginsel en het nationaliteitsbeginsel een zwaarder gewicht toe te kennen dan aan het universaliteitsbeginsel. Een Staat die op grond van het universaliteitsbeginsel rechtsmacht wil uitoefenen, moet deze opgeven indien een Staat op grond van het territorialiteitsbeginsel of het nationaliteitsbeginsel rechtsmacht kan uitoefenen³⁴.

1.2.6 Extraterritoriale rechtsmacht

In tegenstelling tot extraterritoriale wetgeving is extraterritoriale handhaving onder algemeen internationaal recht zonder meer onrechtmatig. De verklaring van dit verschil is dat het enkel van toepassing verklaren van nationale wetgeving op onderdanen in een andere Staat geen onaanvaardbare inbreuk maakt op de soevereiniteit van die Staat. Het handhaven van de wet in het buitenland zou dat wel doen³⁵. Het Permanent Hof van Internationale Justitie zei in de *Lotus*-zaak dat een Staat ‘*may not exercise its power in any form in the territory of another State*’³⁶. Zo mogen in de afwezigheid van toestemming agenten of andere opsporingsambtenaren in het buitenland geen onderzoek verrichten of verdachten arresteren.

Een aantal verdragsbepalingen verwijst uitdrukkelijk naar dit verbod. Zie bijvoorbeeld artikel 2 lid 3 van het VN- Verdrag tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen

³² Nollkaemper, A. *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 119.

³³ *Trb.* 1953, 8.

³⁴ Cassese, A. ‘Is the Bell Tolling for Universality? A Plea for a Sensible Notion of Universal Jurisdiction’, *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 1, 2003, p. 593, aangehaald door A. Nollkaemper in *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 120.

³⁵ Nollkaemper, A. *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 120.

³⁶ PCIJ, *SS Lotus* (France v. Turkey), Ser. A, No. 10, 1927, para. 35.

van 1998: 'Een partij onthoudt zich ervan op het grondgebied van een andere partij rechtsmacht uit te oefenen of handelingen te verrichten die ingevolge de nationale wetgeving van die andere Partij uitsluitend zijn voorbehouden aan de autoriteiten van die Partij',³⁷.

Een gevolg van het verbod op extraterritoriale handhaving is dat indien een Staat in het kader van een juridische procedure informatie uit een andere Staat nodig heeft, hij deze informatie uitsluitend kan verkrijgen met instemming van deze Staat. Dergelijke instemming kan ad hoc worden verleend.

In de Nederlandse rechtspraak wordt aangenomen dat de volkenrechtelijke onrechtmatigheid van extraterritoriaal optreden wordt weggenomen als de betrokken vreemde Staat achteraf met het optreden van Nederlandse opsporingsambtenaren instemt³⁸.

Instemming kan ook bij verdrag worden gegeven. Een aantal verdragen voorziet in procedures waarmee een Staat de medewerking van een andere Staat kan verkrijgen teneinde de beschikking te krijgen over zich in die Staat bevindende informatie. In het strafrecht zijn hiertoe talloze rechtshulpverdragen gesloten. Voorbeelden zijn het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken van 20 april 1959³⁹ en het Benelux- Verdrag inzake uitlevering en wederzijdse rechtshulp (BUV) 1962⁴⁰.

In het civiele recht wordt een vergelijkbare functie vervuld door het Verdrag inzake de verkrijging van bewijs in het buitenland in burgerlijke en in handelszaken gesloten⁴¹.

Op basis van dit Verdrag kan de rechterlijke autoriteit van een verdragsluitende Staat aan de bevoegde autoriteit van een andere verdragsluitende Staat verzoeken een onderzoekshandeling of een andere gerechtelijke handeling te verrichten. Die kan worden uitgevoerd door de rechterlijke autoriteit of door diplomatieke of consulaire ambtenaren van een verdragsluitende Staat op het grondgebied van een andere verdragsluitende Staat (artikel 15 e.v.).

Verschillende andere verdragen geven Staten toestemming om zelf binnen het grondgebied van een andere Staat handhavend optreden, en nemen daarmee de onrechtmatigheid van exterritoriaal optreden.

Voorbeelden van bij verdrag aanvaarde uitoefening van overheidsgezag op Nederlands grondgebied zijn de rechtsmacht van de Verenigde Staten over in Nederland gelegde Amerikaanse militairen⁴², Schotse rechtspraak in Zeist over Libische verdachten van de aanslag op een Amerikaans vliegtuig boven Lockerbie, Schotland⁴³, en de toelating van Belgische agenten voor de handhaving van de orde bij het Europees kampioenschap voetbal 2000⁴⁴.

³⁷ *Trb.* 1989, 97.

³⁸ HR 7 juni 1988, NJ 1988, 987.

³⁹ *Trb.* 2002, 204, aangehaald door A. Nollkaemper in *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 121.

⁴⁰ *Trb.* 1967, 183, aangehaald door A. Nollkaemper in *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 121.

⁴¹ *Trb.* 1979, 38.

⁴² NAVO- Statusverdrag, *Trb.* 1953, 8.

⁴³ Verdrag Nederland Groot-Brittannië en Noord-Ierland m.b.t. rechtszitting van een Schots Hof in Nederland van 1998, *Trb.* 1998, 237.

⁴⁴ Verdrag tussen Nederland en België inzake grensoverschrijdende politie-optreden ter handhaving orde EK-voetbal van 1999, *Trb.* 1999, 87.

Het Verdrag inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking, in het bijzonder ter bestrijding van het terrorisme, de grensoverschrijdende criminaliteit en de illegale migratie 2005 (Verdrag van Prum)⁴⁵ maakt het onder meer mogelijk om ten behoeve van de identificatie en opsporing een individueel DNA- profiel rechtstreeks te vergelijken met DNA-profielen uit de geautomatiseerde databanken van de aangesloten Staten⁴⁶.

In Nederland werkt het verbod op extraterritoriale handhaving van de grenzen door via artikel 539a lid 3 Strafvordering, dat bepaalt dat opsporingsambtenaren hun bevoegdheid in het buitenland slechts mogen uitoefenen ‘voor zover het volkenrecht dat toelaat’.

Indien een Staat zonder verdrag of ad-hoctoestemming toch extraterritoriaal optreedt binnen een andere Staat, kan de vraag rijzen, in het bijzonder in strafrechtelijke procedures, wat de gevolgen van deze overschrijding van de volkenrechtelijke bevoegdheid zijn voor de daaropvolgende procedure. Betekent onrechtmatig optreden bijvoorbeeld dat de rechter vervolgens niet langer bevoegd is, of dat onrechtmatig bewijs niet mag worden gebruikt? Algemeen volkenrecht bevat geen regels die zouden dwingen tot onbevoegdheid of bewijsuitsluiting.

De Hoge Raad stelt zich op het standpunt dat *‘de vraag of door de Nederlandse opsporingsambtenaren het volkenrecht is nageleefd in die zin dat geen inbreuk is gemaakt op de soevereiniteit van de Staat binnen de grenzen waarvan is opgetreden, in beginsel in het kader van de strafzaak tegen de verdachte niet relevant is, omdat de belangen die het volkenrecht in zoverre beoogt te beschermen, geen belangen zijn van de verdachte, maar van de Staat op het grondgebied waarvan opsporingsambtenaren optreden’*⁴⁷.

Het Hof Den Haag oordeelde eerder in een geval van bewijsvergaring in (maar zonder toestemming van) Colombia dat deze handelwijze ‘in flagrante strijd met het volkenrechtelijk territorialiteitsbeginsel is dat geldt tussen Staten’ was en overwoog dat ‘de resultaten van de wederrechtelijk verrichte bewijsgaring niet gebezigd kunnen worden voor het bewijs van de thans tenlastegelegde feiten, voor zover betrekking hebbend op de uit Colombia naar Hamburg en vervolgens naar Nederland getransporteerde cocaine’⁴⁸.

Voor zover bij opsporingshandelingen in het buitenland onrechtmatig zou zijn gehandeld (waaronder ook kan vallen een schending van het EVRM, bijvoorbeeld artikel 8 – zie nr 371 in dit boek), kan de rechter hiermee rekening houden bij het bepalen van de hoogte van de straf, de toelaatbaarheid van bewijs of door het niet-ontvankelijk verklaren van het openbaar ministerie (OM). Of de rechter daartoe zal overgaan, (p. 123) zal mede worden bepaald door het belang van het geschonden voorschrift, de ernst van het verzuim en het nadeel dat daardoor wordt veroorzaakt (artikel 359a lid 2)⁴⁹.

Deze factoren vertonen een zekere gelijkenis met de rechtspraak van het Internationaal Joegoslavië Tribunaal over de vraag of de schending van soevereiniteit (in casu was de verdachte

⁴⁵ *Trb.* 2005, 197.

⁴⁶ De belangrijkste bepalingen van het Verdrag zijn inmiddels geïmplementeerd in Europees recht, zie Besluit 2008/615/JBZ van de Raad (PbEU 2008, L 210/1) inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking, in het bijzonder ter bestrijding van terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit, aangehaald door A. Nollkaemper in *Kern van het internationaal publiekrecht*, 5^e druk, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2011, p. 122.

⁴⁷ HR 5 oktober 2010, LJN BL5629, r.o. 4.4.2.

⁴⁸ Hof Den Haag 3 maart 1998, NJ 1998, 923.

⁴⁹ Zie ook HR 30 maart 2004, LJN AM2533, r.o. 3.5 e.v.

ontvoerd uit het voormalige Joegoslavië) in de weg staat aan de rechtsmacht van het Tribunaal. Het Tribunaal zei dat hierbij enkele factoren in overweging moeten worden genomen, zoals de ernst van de inbreuk op de soevereiniteit van de territoriale Staat, de ernst van de misdrijven en de ernst van de inbreuk op de belangen van de verdachte⁵⁰.

1.3 Rechtshulp in het internationaal strafrecht

De internationale rechtshulp wordt volgens Koers omschreven als:

“alle producten van internationale samenwerking bij de handhaving van het strafrecht, zowel preventief als in opsporings- en vervolgingsfase, meer in het bijzonder uitlevering, het uitvoeren van politieke en gerechtelijke onderzoeken of het verrichten van processuele handelingen op het grondgebied van de aangezochte staat, de verstrekking van informatie, de tenuitvoerlegging van buitenlandse strafvonnissen en het verlenen van bijstand bij gratieverlening⁵¹.”

De internationale samenwerking is onderverdeeld in de grote (primaire) en de kleine (secundaire) rechtshulp.

1.3.1 Grote rechtshulp

Deze rechtshulp is die rechtshulp waarbij de ene staat van de andere staat een essentieel deel van het strafproces overneemt. Hij heeft daarbij het oog op de overdracht c.q. overname van tenuitvoerlegging van strafvonnissen⁵². Deze zijn allemaal vormen van de primaire rechtshulp. Baaijens- van Geloven zegt hierover:

“Een wezenlijk verschil is gelegen in het feit dat de verzoekende staat met de overdracht van strafvervolging of strafexecutie de zaak uit handen geeft en daarmee zijn grip op het verdere verloop van het strafproces en/of de tenuitvoerlegging van de rechterlijke beslissing verliest. Dit vraagt om een bijzonder vertrouwen in de strafrechtspleging van de aan te zoeken staat. Zeker bij de overdracht van de strafvervolging speelt dit aspect een belangrijke rol, omdat in de meeste gevallen het strafproces dan vrijwel nog volledig moet plaatsvinden⁵³.”

Bij de grote rechtshulp wordt dus de afwikkeling van een strafproces in zijn geheel uitbesteed aan de aangezochte staat.

Orie en van der Meys zijn de mening toegedaan dat de reden hiervoor vaak genoeg ligt in de hogere verwachtingen ten aanzien van de kwaliteit. Deze kan tot uiting komen in een betere vaststelling van feiten in een proces, betere resocialiseringsmogelijkheden voor de verdachte enz.⁵⁴

⁵⁰ ICTY, *Prosecutor v. Nolic*, Case No. IT-94-2, Decision on Interlocutory Appeal concerning Legality of Arrest, Appeals Chamber, 5 June 2003, paras. 20, 26, 30.

⁵¹ J. Koers, Nederland als verzoekende staat bij de wederzijdse rechtshulp in strafzaken, Willem-Jan van der Wolf, 2001, blz. 117.

⁵² J.M. Sjoerda, De kleine Rechtshulp, Gouda Quint bv-Arnhem, 1990, blz. 3.

⁵³ Y.G.M. Baayens-van Geloven, Overdracht en overname van strafvervolging, in: Melai, wetboek van Strafvordering, art. 552t-552h, aantekening 34

⁵⁴ Drs. J.G. van der Meys en Mr. A.A.M. Orie, Internationaal Strafrecht, Tjeenk Willink-Zwolle, 1980, blz. 23

1.3.2 Kleine rechtshulp

De Kleine rechtshulp wordt volgens Hulsman aangeduid als de Secundaire rechtshulp en wordt gevormd door de uitlevering enerzijds en de wederzijdse rechtshulp anderzijds; Het betreft hier situaties waarbij de verzoekende staat bij het voeren van een strafproces wordt ondersteund door de aangezochte staat⁵⁵. Deze ondersteuning kan bestaan in bijvoorbeeld het opsporen en uitleveren van een opgeëiste persoon aan de verzoekende staat, het beschikbaar stellen van strafdossiers enz.

Baajens-van Geloven:

“Bij de secundaire rechtshulp houdt de verzoekende staat het strafproces in eigen handen. De hulp die wordt verzocht bestaat immers uit handelingen t.b.v. dat process. Bovendien bepaalt de verzoekende staat achteraf ook nog zelf of en zo ja, in welke mate van de gevraagde hulp gebruik zal worden gemaakt”⁵⁶.

De passieve en actieve rechtshulp

Behalve de primaire en secundaire rechtshulp zijn er ook andere vormen van rechtshulp nl. De passieve en actieve vormen van rechtshulp⁵⁷.

Van de eerste variant is er sprake wanneer de aangezochte staat erin toestemt of gedooft dat namens de verzoekende staat verichte ambtshandelingen effect sorteren op het territoir van de aangezochte staat, zonder dat zijn eigen autoriteiten-feitelijk- daden van rechtshulp verlenen. Bij de actieve daarentegen worden er juist wel daden van rechtshulp verricht door de autoriteiten van de aangezochte staat.

Andere vormen van rechtshulp die ook genoemd worden zijn de inkomende en uitgaande rechtshulp⁵⁸.

Van inkomende rechtshulp is er sprake wanneer een andere staat (de verzoekende staat) Suriname assistentie vraagt in een strafzaak. Het rechtshulpverzoek komt in Suriname (Suriname is de aangezochte partij) binnen.

In de gevallen waarbij in een Surinaamse strafzaak door Surinaamse autoriteiten aan een andere staat om assistentie wordt verzocht, is er sprake van uitgaande rechtshulp. In dit geval is Suriname de verzoekende partij en de andere staat de aangezochte partij. De begrippen inkomend en uitgaand zijn overigens niet eenduidig, daar de verzoeken tot rechtshulp inkomend en uitgaand zijn en de verleende rechtshulp vervolgens uitgaand en inkomend.

Het onderscheid tussen aangezochte en verzoekende staat bij rechtshulp is ook van belang voor de vraag welke wettelijke bepalingen van toepassing zijn. Indien Suriname aangezochte staat is bij een rechtshulpverzoek, zijn de bepalingen in het Wetboek van Strafvordering van toepassing op de uitvoering van het gevraagde. Indien Suriname zelf verzoekende staat is bij een rechtshulp verzoek, zijn er geen directe bepalingen in het Wetboek van Strafvordering aan te wijzen die van toepassing zijn op de rechtshulpprocedure.

⁵⁵ Sjocrona, J.M. *De kleine rechtshulp*, Gouda Quint BV Arnhem, 1990, blz. 4.

⁵⁶ Baayens-van Geloven, Y.G.M. Overdracht en overname van strafvervolgning, in: Melai, *Wetboek van Strafvordering*, artikel 552t - 552h, aantekening 34.

⁵⁷ Sjocrona, J.M. *De kleine rechtshulp*, Gouda Quint BV Arnhem, 1990, blz. 4.

⁵⁸ Koers, J. *Nederland als verzoekende staat bij de wederzijdse rechtshulp in strafzaken*, Willem Jan van der Wolf, 2001, blz. 117 of, 2001, blz. 117.

De in een verdrag genoemde mogelijke autoriteiten, zoals een Officier van Justitie of de Procureur-Generaal, zijn uiteraard wel gebonden aan de hun bij wet geattribueerde bevoegdheden⁵⁹.

Slotopmerking

Naar aanleiding van de analyse van zowel de verschillende beginselen van rechtsmacht in het internationaal strafrecht als de verschillende vormen van rechtshulp kan het volgende worden geconcludeerd.

De verschillende rechtsmachtbeginselen territorialiteit, nationaliteit, bescherming en universaliteit bieden aanknopingspunten voor landen voor het vestigen van rechtsmacht. Deze rechtsmachtbeginselen beogen rechtsmachtconflicten te voorkomen. Echter, indien zich toch rechtsmachtconflicten voordoen, worden in enkele gevallen deze opgelost via verdragen.

De rechtsmachtbeginselen die hiervoren zijn behandeld voorzien in voldoende mate in de aanpak van rechtsmachtproblemen, indien sprake is van een misdrijf gepleegd op het grondgebied van een Staat.

2. Een uiteenzetting van de intentie-verklaring/afpraak tussen de Republiek Suriname en de Republiek Frankrijk inzake samenwerking tussen de politiediensten van beide landen aan weerszijden van de grens tussen Suriname en Frans-Guyana

2.1 Algemeen

In de inleiding op deze thesis is reeds aangegeven dat het in deze voor-overeenkomst gaat om samenwerking tussen de Republiek Suriname en de Republiek Frankrijk. Aanleiding voor het sluiten van deze overeenkomst is volgens de heer Santokhi (de initiatiefnemer van de overeenkomst) geweest de drastische toename van de grensoverschrijdende criminaliteit. Deze overeenkomst is nooit goedgekeurd door het Surinaams parlement. Zo waren er een aantal gevoelsmatigheden vanuit de kant van politieke partij Algemene Bevrijdings- en Ontwikkelingspartij (ABOP). De heer Santhoki geeft aan eraan te werken, maar dit onderwerp kwam nooit meer op agenda. Volgens de heer Santokhi is men bang dat, wanneer het verdrag goedgekeurd zou worden, zij zouden worden opgepakt en uitgeleverd. Hij zegt verder aangegeven te hebben dat het veiligheidsverdrag niet treedt in de plaats van een uitleveringsverdrag, dus dat geen rede zou zijn om dit te vrezen. De heer Santokhi betreurt het ten zeerste, want in een bilaterale samenleving is dat geen goed signaal. Volgens hem doet Suriname aan contractsbreuk en handelt Suriname ook in strijd met de geest van goed nabuurschap en ook in strijd met de overeenkomst, omdat regeringen mandaat gegeven hebben aan hun ministers om de overeenkomst te tekenen en achteraf blijkt dat een bepaalde politieke partij het niet eens is met de overeenkomst. De tegenstanders van het initiatief voor de totstandkoming van deze overeenkomst waren o.a dhr. Belfort E., de huidige minister van Justitie en Politie. Hij ziet namelijk weinig in het plan. Belfort was de mening toegedaan dat we een soeverein land zijn en dat hij geen buitenlandse agenten op ons grondgebied wilt hebben. Echter moeten de criminelen wel aangepakt worden. Verder zegt hij dat onze eigen agenten trainingen krijgen om hun werkzaamheden beter uit te voeren, dus ziet hij niks in het “twee kilometer verdrag”.

Een andere tegenstander van deze voor-overeenkomst was assembleelid, dhr. R. Brunswijk. Brunswijk vindt ook dat indien de buitenlandse agenten op Surinaams grondgebied zouden meepatrouilleren volgens de overeenkomst er sprake zou zijn van schending van de soevereiniteit van Suriname.

In dit hoofdstuk zal de voor-overeenkomst geanalyseerd worden. Er zal voornamelijk worden gelet op de volgende artikelen uit de overeenkomst:

Artikel 1

Bij de uitvoering van deze overeenkomst, zijn de volgende bevoegde diensten betrokken. Aan Surinaamse zijde zijn het Korps Politie Suriname en andere opsporingsdiensten aangewezen door de Minister van Justitie en Politie die bevoegd zijn in de districten Marowijne en Sipaliwini. Van de Fransen zijn de rijkspolitie en de nationale gendarmerie aangewezen als bevoegde instanties die rechtsbevoegd zijn in het arrondissement Saint-Laurent-du-Maroni. De bevoegde

diensten initiëren en voeren, elk onder hun wettelijke hiërarchie, de gezamenlijke acties uit wel op de wijze omschreven in de artikelen 3, 4 en 5.

Deze overeenkomst is van toepassing in het grensgebied dat als volgt omschreven wordt:

- Marowijnerivier;
- een strook van twee kilometer breed op het grondgebied van elk der partijen, gerekend vanaf de oever van de Marowijnerivier.

Artikel 3

Agenten van de bevoegde diensten zoals omschreven in artikel 1, kunnen gezamenlijke patrouilles uitvoeren in het grensgebied zoals omschreven in artikel 1 van deze Overeenkomst. In dit kader mogen agenten van de Staat op wiens grondgebied samen wordt gepatrouilleerd, al hun wettelijke bevoegdheden uitoefenen. De agenten van de andere Staat mogen slechts als waarnemers deelnemen aan de gezamenlijke patrouilles. Zij nemen deel aan de gezamenlijke patrouilles gekleed in hun nationaal uniform. Zij dragen hun eigen dienstwapen waarvan zij alleen uit zelfverdediging gebruik maken conform het recht van de Staat waar zij zich bevinden. Bij de bestrijding van de grensoverschrijdende criminaliteit is de onderlinge samenwerking van de justitiële autoriteiten van verschillende Staten van belang. De internationale samenwerking omvat, ruim geformuleerd, de assistentie van de ene Staat aan de andere Staat bij de opsporing, vervolging, berechting en bij de tenuitvoerlegging van straffen in strafzaken. Een dergelijke samenwerking kan op verschillende manieren plaatsvinden door zowel de politie als andere opsporingsinstanties.

Volgens artikel 1 van de overeenkomst tussen de Republiek Suriname en de Republiek Frankrijk inzake samenwerking van de politie aan weerszijden van de grens, zijn partijen in deze bedoeld, aan Surinaamse zijde, het Korps Politie Suriname en andere opsporingsdiensten, aangewezen door de Minister van Justitie en Politie die rechtsbevoegd zijn in de districten Marowijne en Sipaliwini. Aan de kant van de Fransen zijn partijen, de Rijkspolitie en de nationale gendarmerie, die rechtsbevoegd zijn in het arrondissement Saint-laurent-du-Maroni. Deze overeenkomst is van toepassing in het grensgebied dat wordt omschreven als de Marowijne rivier. Partijen zullen moeten patrouilleren in dit grensgebied, een strook van twee kilometer breed op het grondgebied van elk der partijen, gerekend vanaf de Marowijnerivier. Heel simpel zou gedacht kunnen worden aan een belangrijk beginsel volgens het internationaal strafrecht, namelijk het soevereiniteitsbeginsel. Het soevereiniteitsbeginsel wordt, zoals eerder is aangegeven in hoofdstuk 1, omschreven als het feit dat elke staat bevoegd is op zijn eigen territoir bij uitsluiting te handelen overeenkomstig zijn eigen rechtsorde. Een ander element van soevereiniteit, is de vrijheid om binnen de eigen grenzen van het volkenrecht, die rechtsorde en dus ook het eigen strafprocesrecht in te richten. Volgens artikel 2 Handvest Verenigde Naties bevat soevereiniteit een element van gelijkheid: 'Staten zijn op gelijke wijze soeverein'. Er is dus geen hiërarchische verhouding tussen Staten. De ene Staat kan de andere niet bevelen iets te doen of te laten. Wel mag een Staat toestemming vragen om bij een ander iets te verrichten⁶⁰. Voor het optreden van Surinaamse opsporingsambtenaren op vreemd grongebied en omgekeerd zal altijd toestemming van een bevoegde autoriteit in de aangezochte Staat gevraagd moeten worden. Met het tekenen van dit verdrag beoogt men te willen accepteren en toelaten dat buitenlandse autoriteiten hun bevoegdheden op elkaars territoir mogen uitoefenen, gezamenlijke

⁶⁰ Sjocrona, J.M. en Orie, A.M.M. *Internationaal strafrecht vanuit Nederlands perspectief*, 3e druk, Kluwer-Deventer, blz.106.

patrouilles uitvoeren in het grensgebied zoals omschreven in artikel 1 van de overeenkomst. Wanneer de patrouilles worden uitgeoefend in Suriname mogen de agenten van Frans-Guyana niet handelen, hetgeen betekent dat zij alleen als waarnemers mogen deelnemen, gekleed in hun nationaal uniform. Zij dragen hun eigen nationaal uniform en eigen dienstwapen. Bij wijze van zelfverdediging zouden zij wel het wapen mogen gebruiken conform het Surinaams recht.

Bij het analyseren van dit verdrag komt er een aantal aspecten aan de orde die middels een kleine fictieve situatie zal worden geïllustreerd.

Stel verdachte Kobie pleegt een strafbaar feit in Frans-Guyana en vlucht naar Suriname. Bij de opsporing en aanhouding van Kobie op Surinaams grondgebied mogen volgens artikel 3 van de overeenkomst alleen de Surinaamse autoriteiten meedoen. Hieruit blijkt dat Kobie dus zou worden opgepakt en aangehouden door de Surinaamse politie. De vraag die rijst is, wat er verder met Kobie gebeurt of anders gezegd hoe komt Kobie in handen van de Fransen, op wiens grondgebied hij het feit gepleegd heeft. Volgens een politiefunctionaris op de afdeling voorlichting van het Korps Politie Suriname (KPS) bestaat de mogelijkheid dat Kobie zou kunnen worden uitgeleverd⁶¹. Artikel 1 van de Uitleveringswet omschrijft uitlevering als:

‘De verwijdering van een persoon uit Suriname, met het doel hem ter beschikking te stellen van buitenlandse autoriteiten ten behoeve van hetzij een tegen hem gericht strafrechtelijk onderzoek, hetzij de tenuitvoering van een straf of strafrechtelijke maatregel.

Vanwege het feit dat Suriname geen uitleveringsverdrag getekend heeft met Frans-Guyana zou Kobie niet uitgeleverd kunnen worden.

Twee belangrijke voorwaarden voor uitlevering zijn:

- 1) geen uitlevering zonder verdrag (artikel 3 lid 7 Grondwet van Suriname (GW) en artikel 2 UW);
- 2) geen uitlevering van Surinamers (artikel 2 UW).

Als de opgeëiste persoon een Surinamer blijkt te zijn, zal ingevolge artikel 2 lid 2 UW de uitlevering ontoelaatbaar zijn. De UW verbiedt in artikel 2 lid 2 uitlevering van Surinaamse staatsburgers. De vraag wie staatsburger is wordt beantwoord aan de hand van het recht van de verzochte Staat. Met betrekking tot Suriname verwijst artikel 1 UW naar de Wet Nationaliteit en het Ingezetenschap⁶².

Een andere mogelijkheid die er bestond om de verdachte in handen van de Fransen te krijgen is middels uitzetting. Op grond van artikel 24 lid 1 Vreemdelingenwet kunnen vreemdelingen die illegaal Suriname zijn binnengekomen en verblijven worden uitgezet. Indien Kobie als vreemdeling zich op Surinaams grondgebied bevond, zou hij kunnen worden uitgezet.

2.2 De procedure bij uitlevering

Een bijzondere vorm van wederzijdse rechtshulpverlening is de uitlevering. Krachtens de Uitleveringswet (S.B. 1983 no. 52) en het ‘Verdrag tussen de Republiek Suriname en het

⁶¹ Interview met politiefunctionaris op de afdeling Public Relations.

⁶² Swart, A.H.J. *Nederlands uitleveringsrecht*, W.E.J. Tjeenk Willink Zwolle, 1986, blz. 2 – 3.

Koninkrijk der Nederlanden betreffende de uitlevering en rechtshulp in strafzaken ('s-Gravenhage 27 augustus 1976)', wordt onder uitlevering verstaan:

‘de verwijdering van een persoon uit Suriname met het doel hem terbeschikking te stellen van de autoriteiten van een andere Staat ten behoeve van hetzij een, in die Staat tegen hem gericht strafrechtelijk onderzoek, hetzij de (verdere) tenuitvoerlegging van een hem in die Staat opgelegde straf of maatregel, tewelk wederkerig geschiedt’.

Hieruit vloeit voort dat er twee vormen van uitlevering zijn, respectievelijk vervolgingsuitlevering en executie-uitlevering. De uitleveringsverzoeken worden ook via diplomatieke weg gedaan. Dit houdt in dat het verzoek via de ambassade van de verzoekende Staat (Nederland) de Minister van Justitie en Politie in Suriname bereikt. Dit verzoek wordt dan verzonden naar de procureur-generaal bij het Hof van Justitie, die op zijn beurt het besluit ten behoeve van de strafprocessuele bijstand terzake neemt. Het kan weliswaar voorkomen dat in het vooruitzicht van een uitleveringsverzoek een rechtshulpverzoek wordt gedaan waarbij wordt verzocht tot voorlopige aanhouding van de opgeëiste persoon/betrokkene (voorlopige aanhouding in afwachting van het uitleveringsverzoek). Het voorlaatste is mogelijk op basis van artikel 5 van het Verdrag tussen Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de Utlevering en Rechtshulp in strafzaken ('s- Gravenhage 27 augustus 1976). De vervolgingsambtenaar die belast is met de uitvoering van de uitleveringsverzoeken is doorgaans de advocaat-generaal (A.G.). Op verzoek van de vervolgingsambtenaar wordt het Bijzonder Onderzoeksteam, (BOT) bij het Korps Politie Suriname belast met de aanhouding van de betrokkene. Het BOT is verplicht om van zijn uitvoeringshandelingen rapportage te doen. De rapportage geschiedt middels het dossier waarin de verschillende opgemaakte processenverbaal zitten. De vervolgingsambtenaar stelt dan de Nederlandse justitie op de hoogte van het verloop van de uitvoering van het rechtshulpverzoek. Hierna moet een officieel uitleveringsverzoek gedaan worden aan het openbaar ministerie (O.M.), waarna de uitleveringsprocedure volgt (meer hierover, verder in deze paragraaf).

Bij een uitleveringsverzoek moet het verzoek bevatten:

- het bevel van voorlopige aanhouding (indien dat noodzakelijk is);
- een overzicht van de feiten en omstandigheden, waarvoor de uitlevering wordt verzocht;
- een overzicht van de toepasselijke wettelijke bepaling van het verzoekende land; en
- de persoonsgegevens van de uit te leveren persoon (bijvoorbeeld foto's of vingerafdrukken).

Bij de uitvoering van uitleveringsverzoeken komen er twee vormen van uitlevering aan de orde, namelijk:

1. op de wijze voorgeschreven in artikel 8 van het Verdrag tussen de Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de Uitlevering en Rechtshulp in Strafzaken ('s- Gravenhage 27 augustus 1976); en
2. de normale procedure conform de regels van de Uitleveringswet.

Ad. 1 - Artikel 8 procedure van het Verdrag tussen de Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de Uitlevering en Rechtshulp in Strafzaken ('s- Gravenhage 27 augustus 1976)

Hier betreft het een uitleveringsonderzoek waarbij de opgeeiste persoon (betrokkene) toestemt met zijn uitlevering. Voordat dit kan plaatsvinden wordt de opgeeiste persoon eerst gehoord door de vervolgingsambtenaar (doorgaans de advocaat-generaal).

Betrokkene kan dan gelijk aangeven als hij instemt met de uitlevering (artikel 8 van het Verdrag tussen de Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de Uitlevering en Rechtshulp in Strafzaken ('s- Gravenhage 27 augustus 1976) vereist dat de opgeeiste persoon daartoe uitdrukkelijk instemt ten overstaan van een ambtenaar van het Openbaar Ministerie, die op zijn beurt ook daartoe de toestemming geeft. Als aan al deze vereisten is voldaan, kan de uitleveringsprocedure voortgezet worden zonder nadere formaliteiten in acht te nemen. Lid 2 van voornoemd artikel opent de mogelijkheid dat de overlevering van de opgeeiste persoon hierna kan plaatsvinden. Het voorlaatste heeft plaats op politieel niveau.

Belast met voornoemde handeling zijn de ambtenaren van politie van het Arrestatieteam in samenwerking met de Nederlandse politie-autoriteiten. De overdracht van de opgeeiste persoon vindt plaats op de Johan Adolf Pengel Luchthaven, Surinames internationale luchthaven. Voordat deze overdracht plaatsvindt, wordt er door de P.G. via de Minister van Justitie en Politie in Suriname een begeleidend schrijven opgestuurd naar de Nederlandse Minister van Justitie, zodat hij aldaar voor het nodige kan zorgdragen.

Ad. 2 – de normale procedure conform de regels van de Uitleveringswet

In het vooruitzicht van een uitleveringsverzoek kan de voorlopige aanhouding van betrokkene gevraagd worden middels een rechtshulpverzoek aan Suriname. De vervolgingsambtenaar kan dan de voorlopige aanhouding van de desbetreffende persoon bevelen (aanhouding **ter fine** van uitlevering (artikel 11 lid 1 Uitleveringswet). Betrokkene wordt dan op grond van artikel 10 van de Uitleveringswet aangehouden door de opsporingsambtenaar. Binnen 24 uur na zijn aanhouding wordt deze persoon gehoord door de vervolgingsambtenaar die het bevel tot voorlopige aanhouding heeft gegeven (artikel 11 lid 2 Uitleveringswet).

Nadat deze aangehouden vreemdeling is gehoord door de vervolgingsambtenaar kan hij bevelen tot inverzekeringstelling van de vreemdeling (artikel 11 lid 3 Uitleveringswet). De termijn van de inverzekeringstelling kan 48 uren duren en kan eenmaal met 48 uren verlengd worden.

Indien de vervolgingsambtenaar van oordeel is dat de voornoemde persoon langer moet worden vastgehouden, vordert hij bij de rechtercommissaris in strafzaken tot het in bewaring nemen van de inverzekering gestelde persoon (artikel 12 Uitleveringswet).

Als er na 20 dagen nog geen uitleveringsverzoek is gedaan aan Suriname, wordt de in bewaring genomen vreemdeling in vrijheid gesteld (artikel 13 lid 1b Uitleveringswet jo. artikel 5 lid 5 Verdrag tussen de Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de Uitlevering en Rechtshulp in Strafzaken). Maar, als het uitleveringsverzoek wordt gedaan, blijft de vreemdeling op bevel van de vervolgingsambtenaar van zijn vrijheid ontnomen. Dit duurt voort tot op het tijdstip waarop de kantonrechter over de aanhouding beslist (artikel 19 Uitleveringswet).

De vervolgingsambtenaar heeft 3 dagen de mogelijkheid om, na ontvangst van het uitleveringsverzoek, schriftelijk te vorderen dat de kantonrechter het verzoek in behandeling zal nemen (artikel 20 Uitleveringswet).

De opgeeiste persoon ontvangt van de vordering een afschrift, zodat hij op de hoogte is van het uitleveringsverzoek en kennis kan dragen van de feiten waarvoor zijn uitlevering gevraagd wordt. Het tijdstip waarop de opgeeiste persoon gehoord zal worden door de kantonrechter wordt door de kantonrechter bepaald (artikel 21 Uitleveringswet). Hiervan worden de

vervolgingsambtenaar en de opgeeiste persoon door de griffier op de hoogte gesteld. Het verhoor heeft op het onderzoek ter zitting in het openbaar plaats, tenzij er gewichtige redenen bestaan dat het achter gesloten deuren moet geschieden (artikel 22 Uitleveringswet). Tijdens dit verhoor toetst de rechter het volgende:

- de identiteit van de opgeeiste persoon;
- de toelaatbaarheid van het uitleveringsverzoek;
- de ontvankelijkheid van het verzoek; en
- of de opgeeiste persoon schuldig is aan de feiten waarvoor er uitlevering verzocht is, mits hij volhoudt dat hij niet schuldig is.

Reeds voor de sluiting van het onderzoek ter zitting beslist de kantonrechter over de gevangenhouding of gevangenneming van de opgeeiste persoon (artikel 24 Uitleveringswet). De kantonrechter beslist tot gevangenhouding, als de opgeeiste persoon reeds in verzekering is gesteld of in bewaring was genomen (artikel 24 lid 1 Uitleveringswet). En over de gevangenneming wordt beslist als de opgeeiste persoon niet in verzekering was gesteld en niet in bewaring was (artikel 24 lid 2 Uitleveringswet). Hierna wordt de zitting gesloten door de kantonrechter. De kantonrechter moet dan spoedig beslissen over het al dan niet toelaatbaar verklaren van het uitleveringsverzoek (artikel 25 lid 3 Uitleveringswet). Daartoe heeft hij de mogelijkheid tot uiterlijk de eenentwintigste dag na sluiting van de zitting (artikel 331 lid 3 Sv). Heeft de kantonrechter deze uitspraak gedaan, dan wordt het betekend aan de opgeeiste persoon met vermelding van het rechtsmiddel dat hem ter beschikking staat en de termijn waarbinnen hij deze mag of kan aanwenden (artikel 27 lid 1 Uitleveringswet). De Minister van Justitie en Politie wordt onverwijld van de uitspraak op de hoogte gesteld door middel van een gewaarmerkt afschrift van de uitspraak (artikel 27 lid 2 Uitleveringswet). Vergezeld met het gewaarmerkt afschrift van de uitspraak ontvangt de Minister ook het advies met de reden omkleed omtrent het verder gevolg geven aan het uitleveringsverzoek. Dit advies is afkomstig van de kantonrechter. In de praktijk vindt dit eerst plaats via de P.G. naar de Minister van Justitie en Politie.

Verkapte uitlevering

Zoals eerder aangegeven, behoren, wanneer van uitlevering sprake is, allerlei procedurele voorschriften, voorzien bij wet en verdrag, in werking te treden en gelden allerlei rechtsbeginselen. “Bij verkapte uitlevering” verwijderd een staat een persoon, terwijl verwijderaar en ontvanger ontkennen dat van uitlevering sprake is. Er is hier bilaterale wilsovereenstemming om een schijnhandeling te verrichten. Het is dat oogmerk dat begripsbepalend is voor “verkapte uitlevering”, niet het uiteindelijke effect dat de verwijderingsdaad resulteert in vervolging, berechting of bestraffing. Allerlei dwangmaatregelen leiden tot grensoverschrijdende verwijdering van de (ongewenste) vreemdeling, hebben niet altijd eenzelfde resultaat als uitlevering, terwijl niet reeds daarom van “verkapte uitlevering” gesproken mag worden. De vreemdeling heeft vaak in het land waarheen hij verwijderd wordt, strafvervolging te duchten, iets wat de verwijderende staat bekend is. Die staat aanvaardt dat effect blijkens zijn handelswijze. De staat, waarheen verwijderd wordt, wordt doorgaans van de politiemaatregel in kennis gesteld, aangezien het de verwijderende partij uit oogpunt van internationaal recht niet geoorloofd is zomaar iemand met lijfswang te brengen op het territorium van een andere mogendheid. “Verkapte uitlevering” komt neer op een opzettelijke procedurefout, het opzettelijk aanwenden van een uit de interne souvereiniteit voortvloeiende verwijderingsbevoegdheid voor een ander doel dan waarvoor die bevoegdheid bestemd is. Er is

detournement de pouvoir (misbruik van bevoegdheid). Daarom zijn verwijdering en verkrijging volkenrechtelijk onrechtmatig, aangezien ook de verkrijger met opzet van eens anders detournement de pouvoir gebruik maakt.⁶³

Uitzetting

De uitzetting van vreemdelingen is zoals eerder aangegeven geregeld in de VW '91 en de uitvoering daarvan in het VB '95. Dit begrip is in de wettelijke regelingen niet gedefinieerd. Art 24 lid 1 VW '91 luidt als volgt: "vreemdelingen aan wie het niet krachtens een der bepalingen van de artikelen 6, 9 en 10 is toegestaan in Suriname te verblijven, kunnen worden uitgezet". met dit artikel wordt bedoeld om met behulp van de sterke arm de vreemdeling buiten de grens te brengen. De doctrine definieert de uitzetting van een vreemdeling als volgt: "iedere rechtshandeling tengevolge waarvan het de vreemdeling niet langer is toegestaan in het land te verblijven."⁶⁴

2.2.1 Rogatoire commissies

Een rogatoire commissie is op grond van artikel 11 van het Verdrag tussen de Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende Uitlevering en Rechtshulp in Strafzaken (s'- Gravenhage 27 augustus 1976):

'een verzoek gedaan door een rechterlijke autoriteit in de verzoekende staat aan een rechterlijke autoriteit in de aangezochte staat om een aantal wel omliggende onderzoekshandelingen te plegen om zodoende bewijs materiaal te verzamelen ten behoeve van het strafproces in de verzoekende Staat'.

De onderzoekshandelingen kunnen onder andere zijn, het onder ede horen van personen, het verrichten van handelingen van onderzoek, het toezenden van stukken van overtuiging, dossiers of documenten en het doen van huiszoeken of inbeslagnemingen. Krachtens artikel 473 Sv. worden rogatoire commissies door de P.G. ter hand gesteld van de rechtercommissaris in strafzaken. Deze ter handstelling geschiedt schriftelijk aan de rechtercommissaris in strafzaken. Het rechtsgevolg van het in behandeling nemen van de rogatoire commissie door de rechtercommissaris in strafzaken is insgelijk aan het rechtsgevolg bij een vordering tot het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek (artikel 474 Sv).

Als de rechtercommissaris in strafzaken de verrichtingen met betrekking tot de rogatoire commissie processenverbaal van de door de rechtercommissaris afgelegde verhoren en verrichtingen zo spoedig terug naar de P.G. (artikel 475 Sv). In de praktijk wordt bij deze vorm van gerechtelijke bijstand een bepaalde procedure gevolgd door het O.M.

Aan de hand van een aantal rogatoire commissies, is er een analyse gemaakt van het proces welke gevolgd wordt en de gegevens die in zo een rechtshulpverzoek worden opgenomen.

Het verzoek wordt door het Bureau Internationale Rechtshulp in Strafzaken (BIRS) toegezonden naar Suriname via de Nederlandse ambassade, waarna het wordt verstuurd naar de Minister van Justitie en Politie in Suriname. De Minister van Justitie en Politie verzendt op zijn beurt het

⁶³ G.A.M Strijards, uitlevering, Studiepockets strafrecht, Tjeenk Willink- 1988, pagina 17-21

⁶⁴ A.H.J. Swart, de toelating en uitzetting van vreemdelingen, Deventer, 1978, pagina 47

rechtshulpverzoek naar DIRSIB ten behoeve van de P.G. De DIRSIB pleegt de nodige administratieve handelingen en brengt het rechtshulpverzoek onder de aandacht van de P.G.

Gelet op de artikelen 11 en 12 van het Verdrag tussen de Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de Uitlevering en Rechtshulp in Strafzaken ('s- Gravenhage 27 augustus 1976), kunnen rogatoire commissies strekken tot het verrichten van handelingen van onderzoek of toezenden van stukken van overtuiging, dossiers of documenten, het onder ede horen van getuigen en deskundigen, het doen van huiszoekingen of inbeslagnemingen.

Hieronder zal er kort worden aangegeven welke zaken er doorgaans aan de orde komen bij rogatoire commissies die strekken tot het horen van getuigen.

De rogatoire commissie die strekt tot het horen van getuigen bevat de volgende gegevens:

- de afzender, in dit geval, de rechtercommissaris in Nederland;
- de vermelding dat het gerechtelijk vooronderzoek reeds heeft plaatsgehad in Nederland;
- de gegevens van betrokkene, te weten:
 - a. naam;
 - b. geboortedatum;
 - c. nationaliteit; en
 - d. adres.
- het feit waarvan de betrokkene verdacht wordt met vermelding van de artikelen die hiervoor de grondslag zijn en tevens vermelding dat er aanwijzingen zijn dat er belangrijk bewijsmateriaal voor de strafzaak in kwestie aanwezig is in Suriname;
- de grondslag, waarop het gedane verzoek gebaseerd is, namelijk het Verdrag tussen de Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de Uitlevering en Rechtshulp in Strafzaken ('s- Gravenhage 27 augustus 1976) en het daarbij horend Protocol van 1976 (Bonaire akkoord);
- hij die als getuige gehoord moet worden in de zaak, met vermelding van de naam en geboortedatum van desbetreffende persoon;
- eventueel vermelding van hetgeen het verhoor mogelijkerwijs zou kunnen inhouden en vermelding dat ook andere vragen in het belang van het onderzoek gesteld mogen en kunnen worden;
- de hulp die van de zijde van de rechtercommissaris in strafzaken in Suriname wordt verwacht en de termijn waarbinnen gevraagd wordt het verhoor te doen plaatsvinden. Het verzoek door de Nederlandse autoriteit aan Suriname om toestemming te verlenen, zodat op het verhoor in Suriname aanwezig kunnen zijn:
 - a. de rechtercommissaris van Nederland;
 - b. zijn griffier;
 - c. de officier van justitie in Nederland; en
 - d. de advocaat van de verdachte in Nederland.
- het verzoek tot toestemming om het verkregen bewijs in Suriname ook als bewijsmateriaal te gebruiken in Nederland;
- weergave van een nadere omschrijving van de begane strafbare feiten; en
- de ondertekening en vermelding dat er bijlagen zijn met betrekking tot de feiten en omstandigheden terzake.

Kort samengevat, omvat het verzoek:

1. Het procesverbaal van het verhoor van de getuige, opgemaakt door de griffier, welke wordt verzonden naar de rechtercommissaris in Nederland.

2. De toestemming voor de overkomst van de Nederlandse justitiële autoriteiten en de raadsman van de verdachte.
3. Het verzoek om de uitvoeringsstukken te doen toekomen aan het Bureau Internationale Rechtshulp in Strafzaken (BIRS) ten behoeve van de rechterlijke autoriteiten in Nederland.

Zoals eerder vermeld wordt het rechtshulpverzoek betreffende een rogatoire commissie ontvangen door tussenkomst van de Minister van Justitie en Politie. De P.G. neemt het verzoek door en geeft het met de nodige instructies aan het Hoofd van de DIRSIB om het begeleidend schrijven op te stellen, zodat het ondertekend door de P.G. verzonden kan worden naar de rechtercommissaris in strafzaken. De getuige die gehoord moet worden wordt hieromtrent op de hoogte gesteld door de opsporingsambtenaar. De opsporingsambtenaar vraagt dan aan betrokkene als hij bereid is gehoord te worden. Hiervan wordt door de vervolgingsambtenaar een procesverbaal opgemaakt.

In dit proces-verbaal wordt opgenomen:

- de datum van het verhoor;
- het rechtshulpverzoek op grond waarvan is gehoord;
- de aanwezigen bij het verhoor;
- dat de getuige geen bloed- of aanverwant is van de verdachte;
- de eed die de getuige heeft afgelegd, welk inhoudt, de verklaring van de getuige dat hij/zij de waarheid zal spreken;
- dat de rechtercommissaris de getuige heeft medegedeeld omtrent zijn verschoningsrecht op grond van de artikelen 216 en 217 Wetboek van Strafvordering; en
- het getuigenverhoor.

Na het verhoor wordt de getuige in de gelegenheid gesteld het procesverbaal te lezen en deze te ondertekenen, waarna het wordt ondertekend door de griffier en de rechtercommissaris van Nederland, indien zij aanwezig waren gedurende het verhoor van de getuige. Deze uitvoeringsstukken (processenverbaal) worden vervolgens door de P.G. verzonden naar de Minister van Justitie en Politie, zodat hij deze kan doorgeleiden naar de Nederlandse Minister van Justitie.

Slotopmerking

Aanleiding voor het sluiten van deze overeenkomst is volgens een van de initiatiefnemers van de overeenkomst geweest de drastische toename van de grensoverschrijdende criminaliteit. Deze overeenkomst is nooit goedgekeurd door het Surinaams parlement.

Uitgaande van de mogelijkheden die het internationaal strafrecht biedt aan Staten om rechtsmacht uit te oefenen (de uitoefening van rechtsmacht op basis van territorialiteit, nationaliteit, bescherming en universaliteit) en samen te werken op het gebied van de opsporing, vervolging en berechting van grensoverschrijdende strafbare feiten (onder ander uitlevering en rechtshulp) hoefde deze overeenkomst niet noodzakelijkerwijs te worden aangeaan.

2.3 Een analyse van het vonnis van de Guyanees Sherwin Clarke gewezen door de Surinaamse rechter met mogelijke aspecten van strafrechtsmacht

2.3.1 De onrechtmatige uitlevering van Sherwin Clarke

De casus

De Guyanees Sherwin Clarke werd door de Surinaamse justitiële autoriteiten verdacht voor het plegen van een aantal strafbare feiten. Verdachte is eerst op 6 augustus 2010 in Guyana aangehouden door de Guyanese politie in Guyana bij een roadblock nabij Berbice en overgebracht naar het politiebureau van Fort Wellington. De volgende dag bracht de Guyanese politie hem tot zijn verbazing naar een strandje aan de Corantijnrivier, waar een groep zwaar gewapende Surinaamse politiemannen hem opwachttte, in de boeien sloeg en naar Nickerie, Suriname vervoerde. De aanleiding voor zijn aanhouding is dat Clarke ervan wordt verdacht van het plegen van een aantal strafbare feiten in Suriname.

De tenlastelegging

Aan de verdachte zijn de volgende feiten ten laste gelegd:

- primair, opzettelijk toebrengen van zwaar lichamelijk lestels aan een ander op 20 augustus 2007;
- secundair, tezamen en in vereniging met een ander althans alleen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeigening wegnemen van een geldbedrag van U\$ 15.000,- (vijftienduizend Amerikaanse Dollars) en twee mobiele telefoons, in elk geval enig goed of goederen dat/die aan een ander of anderen dan aan verdachte en/of zijn mededader toebehoort/toebehooren;
- tertiair, tezamen en in vereniging met een ander (met anderen) althans alleen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeigening met geweld en bedreiging met geweld wegnemen van een geldsbedrag van U\$ 15.919,- (vijftienduizend negenhonderd en negentien Amerikaanse dollars), in elk geval enig goed, dat geheel of ten dele toebehoort aan een ander of anderen dan verdachte en/of zijn mededader.

Het verweer van de raadsman

De verdediging bepleit dat de verdachte onrechtmatig is aangehouden in Guyana en door de Guyanese politie aan de Surinaamse politie is overgedragen. Dit vanwege het feit dat er geen uitleveringsverdrag bestaat tussen Suriname en Guyana. Hierbij is de verdediging tot de conclusie gekomen dat de vervolging op grond van het bovenstaande niet ontvankelijk verklaard moet worden in de ingestelde strafvervolging.

De eis van de officier van justitie

De vervolgingsambtenaar acht zware mishandeling onder feit 1, diefstal in vereniging onder feit 2 en diefstal in vereniging met geweld onder feit 3 van de tenlastelegging wettig en overtuigend bewezen en baseert zich daarbij op de bekenende verklaringen van verdachte afgelegd ter terechtzitting van 22 december 2010, getuigenverklaringen, alsmede de medische verklaringen waaruit de letsels blijken. Op grond hiervan vordert de vervolgingsambtenaar:

- een gevangenisstraf van tien jaren onvoorwaardelijk, onder de bepaling dat de tijd die de verdachte in verzekerde bewaring heeft doorgebracht geheel in mindering zal worden gebracht; en
- de gevangenhouding van de verdachte.

De beslissing van de rechter

De rechter heeft bij de bepaling van het op te leggen straf gelet op de aard en ernst van hetgeen bewezen is verklaard, op de omstandigheden waaronder het bewezen verklaarde is begaan en op de persoon van de verdachte, zoals een en ander bij het onderzoek ter terechtzitting naar voren is gekomen, alsmede de persoon van de verdachte zoals van een uit het onderzoek ter terechtzitting en het psychologisch *pro justitia* rapport door de psycholoog. Hieruit wordt geconcludeerd dat de aan de verdachte ten laste gelegde feiten, indien bewezen, hem toegerekend kunnen worden.

Naar het oordeel van de kantonrechter kan niet worden volstaan met een andere of lichtere sanctie dan een straf welke onvoorwaardelijke vrijheidsbeneming voor de hierna te vermelden duur met zich meebrengt. Daarbij is in het bijzonder rekening gehouden met:

- de ernst van het bewezen verklaarde in verhouding tot andere strafbare feiten, zoals onder meer tot uitdrukking komt in het hierop gestelde wettelijk strafmaximum en in de straffen die voor soortgelijke feiten worden opgelegd;
- de omstandigheid dat een dergelijke vorm van criminaliteit, waarbij de verdachte zich beschikbaar stelde om tegen betaling door zijn opdrachtgever(s) berovingen te plegen op klaarlichte dag, doorgaans niet gepleegd worden door mensen die geen enkele andere optie meer menen te hebben of die onder invloed van een hevige emotie voor korte tijd de grenzen niet meer zien, maar juist gepleegd worden door mensen die een koele berekening dan wel inschatting hebben gemaakt van de risico's en de opbrengsten en tot de conclusie zijn gekomen dat misdaad loont. De verdachte is in de ogen van de kantonrechter daarvan een duidelijk voorbeeld.

Op grond van het bovenstaande heeft de kantonrechter de feiten primair, secundair en tertiair ten laste gelegd aan de verdachte, wettig en overtuigend bewezen verklaard. In het bijzonder heeft de kantonrechter in aanmerking genomen het zinloze en grove karakter van het geweld dat is toegepast. Verdachte heeft de hand van het slachtoffer geamputeerd, als gevolg waarvan het slachtoffer zijn leven lang een beperking blijven houden in het gebruik van zijn linkerarm. Voorts heeft de kantonrechter acht geslagen op de gevoelens van onveiligheid in de samenleving die dergelijke misdrijven met zich brengen.

Tenslotte heeft de kantonrechter gewezen op het feit dat het een feit van algemene bekendheid is dat personen die op dergelijke wijze overvallen worden, daar vaak nog lange tijd psychische klachten en een angstig gevoel aan overhouden. De bewezen verklaarde feiten getuigen van een groot gebrek aan respect voor andermans eigendommen en het emotioneel welbevinden van het slachtoffer.

De kantonrechter veroordeelt de verdachte tot tien jaren gevangenisstraf met aftrek van de tijd die door de veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van deze uitspraak in voorlopige hechtenis is doorgebracht.

Eigen analyse

De kwestie, zoals hierboven uiteengezet heeft te maken met de rechtsmachtbeginselen in het internationaal recht en de rechtsmachtbepalingen in het Surinaams Wetboek van Strafrecht. Sherwin Clarke, een Guyanees, werd op Guyanees grondgebied opgepakt door de Guyanese politie voor strafbare feiten gepleegd in Suriname en overgedragen aan de Surinaamse politie met de bedoeling in Suriname te worden vervolgd en berecht. Artikel 2 van het Surinaams Strafrecht stelt een ieder strafbaar die zich binnen Suriname aan enig strafbaar feit schuldig heeft gemaakt. Dit artikel duidt op rechtsmacht op basis van het territorialiteitsbeginsel. In het geval van Sherwin Clarke kan hij, ingevolge de Surinaamse wetgeving, in Suriname worden vervolgd en berecht op grond van het territorialiteitsbeginsel.

Guyana op haar beurt kon Sherwin Clarke op grond van het nationaliteitsbeginsel vervolgen en berechten. Echter heeft Guyana gekozen voor het overdragen van de verdachte aan Suriname.

Hoewel hier sprake is van een geval met duidelijke aspecten van de verschillende rechtsmachtbeginselen hiervoren aangehaald, waarbij tenminste twee landen (Suriname en Guyana) zijn betrokken, is de rechter in zijn veroordeling voorbijgegaan aan deze aspecten. Een beroep van de verdediging van de verdachte ten spijt. De rechter geeft slechts aan dat kennis is genomen van de vordering van de officier van justitie en van hetgeen door de verdachte en zijn raadsman naar voren is gebracht. De raadsman heeft bepleit dat de verdachte onrechtmatig is aangehouden in Guyana en door de Guyanese politie aan de Surinaamse politie is uitgeleverd, zonder dat er een uitleveringsverdrag bestaat tussen de twee landen.

De kantonrechter is van oordeel dat de verdachte rechtmatig is aangehouden in Surinaamse wateren op de Corantijnrivier, zoals blijkt uit het ambtsedig opgemaakte procesverbaal van opsporing, aanhouding, overbrenging en onder toezicht stellen van de verdachte Sherwin Clarke. Echter blijkt uit documenten opgemaakt en afgegeven door het Guyanese Hooggerechtshof dat Sherwin Clarke in Guyana werd gearresteerd door de Guyanese politie en overgedragen aan aan politie in Suriname. In overwegingen van het Guyanese Hooggerechtshof, de punten 6 en 7, staat het volgende vermeld:

- *On the 6th day of August, 2010 Officers of the Guyana Police Force stopped Sherwin Clarke at a road block while he was driving on the West Berbice Public road and detained and arrested him and took him to the Fort Wellington Police Station where he was questioned and then transferred to the New Amsterdam Police Station where he was kept locked up over night.*
- *Sherwin Clarke was then transferred to the Whim Police Station in his own Toyota Carina Motor car with registration No. 3666, was kept in a cell at said Whim Police Station until the next day August 7th, 2010, when he was transported to the No. 63 Beach foreshore where a boatload of Surinamese policemen took him into gunpoint into their custody, and transported him to Suriname, where he was wanted for questioning in relation to a crime allegedly committed in that Country.*

Het overdragen van de verdachte aan de Surinaamse politie door de Guyanese politie kan gezien worden als een verkapte vorm van uitlevering. Sherwin Clarke is niet via de grens uitgezet via welke men Suriname zoals gebruikelijk binnenkomt, doch is hij onder politiebegeleiding overgedragen aan de Surinaamse politie.

Uit gesprekken met, onder andere, politiefunctionarissen is gebleken dat er behalve Frans-Guyanezen ook Guyanezen met of zonder strafblad het land worden uitgezet. Ook de informele overdracht vindt onder deze groepen frequent plaats. Het wordt dan slechts een politionele aangelegenheid waarbij er een soort samenwerkingsverband bestaat tussen de politie van Frans-Guyana en de politie hier te lande of de politie van Guyana en de politie hier te lande. Over en weer worden er dan Frans-Guyanezen, Guyanezen en Surinamers overgedragen aan respectievelijk Frans-Guyana, Guyana en Suriname, die hun land verlaten ten einde een strafrechtelijke vervolging te ontkomen. Er is namelijk hier geen bepaalde procedure vastgesteld en hieromtrent zijn er ook geen regels te vinden.

Uitleveringsverdragen vormen de basis voor uitlevering. Wil een staat dus beschikking krijgen over een verdachte dan kan dat slechts terzake van een door die staat gesloten uitleveringsverdrag met een andere Staat, op wiens grondgebied de verdachte zich bevindt. Suriname en Guyana hebben geen verdrag gesloten inzake uitlevering. Verder kan gezegd worden dat, indien er een verdrag bestond tussen deze twee landen de uitlevering van Clarke aan bepaalde voorwaarden zou moeten voldoen. Zo kan gezegd worden dat Clarke niet uitgeleverd had hoeven worden, aangezien hij Guyanees staatsburger is en Staten gewoonlijk hun eigen staatsburgers niet uitleveren.

Bereids is aangehaald Guyana op basis van het nationaliteitsbeginsel kon besluiten Sherwin Clarke in Guyana te vervolgen en te berechten.

Tot slot van mijn analyse kan gesteld worden dat deze case bij de Guyanese grens met betrekking tot een verdachte met de Guyanese nationaliteit als voorbeeld kan dienen van “willekeur” bij politieoptreden als zaken op bilateraal niveau niet goed worden afgesproken en uitgewerkt ten aanzien van grensoverschrijdende opsporingshandelingen.

Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Mijn centrale vraag luidt als volgt: “Is de Franse Gendarmerie bevoegd verdachten op te sporen tot in Suriname, indien ze het strafbare feit op heterdaad heeft betrapt?”

De Franse gendarmerie is niet bevoegd verdachten op te sporen tot in Suriname, indien zij het strafbare feit op heterdaad heeft betrapt. Een probleem hiervoor vormt het in artikel 2 lid 1 van het Handvest van de Verenigde Naties neergelegde beginsel van ‘soevereine gelijkheid van Staten’. Dit beginsel houdt in dat elke Staat op zijn grondgebied met uitsluiting van ieder ander bevoegd is te handelen overeenkomstig zijn eigen rechtsorde.

De rechtsmachtbeginselen die eerder zijn behandeld, voorzien in voldoende mate in de aanpak van rechtsmachtproblemen, indien sprake is van een misdrijf gepleegd op het grondgebied van een Staat.

Door de globalisatie hebben criminele activiteiten veelal grensoverschrijdende gevolgen en hebben meerdere Staten reden om strafrechtelijke jurisdictie te claimen. Hoewel het algemeen geaccepteerd is dat een Staat rechtsmacht moet verantwoorden door zich te bogen op een bepaald aanknopingspunt vevat in een van de jurisdictieprincipes die in deze thesis zijn behandeld, is er geen principe of regel dat/die bepaalt welke claim voorrang heeft. Derhalve kan sprake zijn van concurrente jurisdictie. In dat geval zullen redelijkheid en onderhandelingen een praktische uitkomst moeten bieden.

Uitlevering is een zaak van internationale rechtshulp, waardoor een vreemde Staat die aantoonbaar dat een recht tot strafvervolging en berechting te hebben in de gelegenheid wordt gebracht dat recht te verwezenlijken. Ten aanzien van Suriname kan gesteld worden dat zich niet veel gevallen van uitlevering voordoen in de zin van het Surinaamse uitleveringsdecreet. Vaak wordt gebruik gemaakt van de verkapte vorm van uitlevering, vooral met betrekking tot Guyanezen. Deze vorm van uitlevering is in strijd met bepaalde rechten van de verdachte. Onder andere wordt de verdachte niet in de gelegenheid gesteld de uitlevering aan te vechten.

Aanbevelingen

Het is aan te bevelen dat om te voorkomen dat verdachten/plegers van strafbare feiten gemakkelijk de weg kiezen naar Suriname, Suriname op regelmatige basis rechtshandhavende activiteiten uitoefent aan de grens tussen Suriname en Frankrijk (Frans-Guyana).

Samenwerking tussen politiediensten van verschillende landen is altijd in het belang van de bestrijding van de criminaliteit. Echter niet in de vorm van de samenwerking voorgesteld in de overeenkomst die in deze thesis is behandeld.

Verder beveel ik ook aan dat, vanwege het grensoverschrijdende karakter van bepaalde vormen van criminaliteit, te denken valt hierbij aan drugsgerelateerde, het noodzakelijk is dat Suriname een instituut (instituten) in het leven roept dat/die zich bezighoudt/bezighouden met internationale criminaliteitsbestrijding.

Geraadpleegde bronnen

Literatuurlijst

- Amersinghe, C.F. Jurisdiction of International Tribunals, Kluwer Law International, 2003.
Evans, M.D. International Law, 3e Edition, Oxford University Press, 2003.
Haentjes, R.C.P Nederlandse instrumenten van internationale rechtshulp in
strafzaken, Arnhem, Gouda Quint, 1987.
Horbach, N., Lefeber, R. en
Ribbelink, Handoek Internationaal Recht, T.M.C. Asser Press, Den Haag 2007,
Koers, J. Nederland als verzoekende staat bij wederzijdse rechtshulp in
strafzaken, Willem-Jan van der Wolf, 2001.
Kooijmans, P.H. Internationaal publiekrecht in vogelvlucht, 10e druk, Kluwer 2008.
Malanczuk, P. Akehurst's Modern Introduction to International Law, 1997.
Nollkaemper, A. Kern van het internationaal publiekrecht, Boom Juridische Uitgevers, 5e druk,
2011.
Sjocrona, J.M., Orié, A.M Internationaal strafrecht: Vanuit Nederlands perspectief, 3e druk, Kluwer,
Deventer, 2002.

Verdragen en wetgeving

- Overeenkomst tussen de Republiek Suriname en de Republiek Frankrijk inzake samenwerking tussen de politiediensten aan weerszijden van de grens tussen beide landen
Uitleveringswet, SB 1983, no. 52.
Verdrag tussen de Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de Uitlevering en Rechtshulp in Strafzaken ('s- Gravenhage 27 augustus 1976)

Jurisprudentie

- PCIJ, SS Lotus(France v. Turkey), Ser. A, no.10, 1927
- HR 5 november 1999, NJ 2000, 139
- Belgium arrest warrant(Congo v. Belgium), ICJ Reports 2002

Internet bronnen:

- <https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?>, mei 2015
<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/volume%20943/v943.pdf-2560K.>, mei 2015
http://www.nospang.com/index.php?option=com_content&view=article&id=34334%3Ageen-kans-criminelen-in-frans-guyana&catid=73%3A binnenland&Itemid=65, mei 2015

Interviews:

- Dhr. Santhoki, Chandrika, ex- minister van Justitie en Politie
- Dhr. Naarden Humphrey, Politie-Inspecteur, afdeling Public Relations